

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS UN PSIHOLOĢIJAS FAKULTĀTE
SKOLOTĀJU IZGLĪTĪBAS NODAĻA

**KRĀSU MĀCĪBAS UN SIETĀS BATIKAS TEHNIKAS APGUVE
MĀJTURĪBĀ UN TEHNOLOĢIJĀS 7. KLASĒ**

DIPLOMDARBS

Autors: **Zane Podlobnaja**

Stud. Apl. 030018

Darba vadītāja: asist. Mārīte Kokina- Lilo

RĪGA 2008

Diplomdarba tēma ir „Krāsu mācības un sietās batikas tehnikas apguve mājturībā un tehnoloģijās 7. klasē. ”

Diplomdarba mērķis ir izpētīt krāsu mācības un sietās batikas tehnikas apguves iespējas mājturības un tehnoloģiju priekšmetā.

Ievērojot normatīvo dokumentu prasības un skolēnu vecumposma raksturīgākās īpašības, ir izstrādāts nodarbību tematiskais plāns un uzdevumu kopa, kā arī aprakstītas tā realizācijai praksē izmantojamās mācību organizācijas formas un metodes. Šī tēma „Krāsu mācības un sietās batikas tehnikas apguve” paredzēta 6 nodarbībām.

Lai pētījums noritētu veiksmīgi un varētu salīdzināt tēmas apguves rezultātus klasēs ar dažādu skolnieču skaitu, tas tika aprobēts divās 7. klasēs. Kā galvenais uzdevums, kurā atainojās stundās apgūtais, bija somas batikošana.

Apguve, krāsu mācība, mājturība, sietā batika.

The theme of Diploma Paper is „Colour teaching and tie – dye technologies acquirement at domestic science lessons in form 7. ”

The aim of Diploma Paper is to study possibilities of colour teaching and the tie – dye technologies aquisition at domestic science.

Consider to the laws and regulations and pupils age group typical qualities, I have elaborated the plan of lessons and tasks sets, I have written methods and learning strategies forms how to do it. This theme „Colour teaching and tie – dye technologies aquisition” is envisage for 6 lessons.

The diploma theme was approbated in two forms 7 of different number of students, so that research was successful. The result of main task was the tie – dye bag.

Acquirement, colour teaching, domestic science, tie – dye.

SATURS

Ievads.....	5
1. Normatīvo dokumentu izpēte	7
2. Vecumposma raksturojums	9
3. Mācību organizācijas formas.....	11
3.1. Mācību organizācijas vispārīgās formas	11
3.2. Mācību organizācijas konkrētās formas	12
4. Mācību metodes.....	15
5. Skolēnu mācību sasniegumu vērtēšana	17
6. Mācību saturs tēmai „Krāsu mācības un sietās batikas tehnikas apguve”	19
6.1. Batikas vēsture un izplatība.....	19
6.2. Sietās batikas veidi	21
6.3. Drošības noteikumi.....	24
6.4. Laukuma kompozīcija	25
6.5. Mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi	27
6.6. Krāsas psihofizioloģiskā iedarbība.....	33
7. Uzdevumu kopa tēmai „Krāsu mācības un sietās batikas tehnikas apguve”.....	35
8. Tematiskie plāni	38
8.1. Batika 7. a klasei	38
8.2. Batika 7. b klasei	41
9. Tēmas „Krāsu mācības un sietās batikas tehnikas apguve” aprobācija skolā.....	44
9.1. 7. a klases mājturības un tehnoloģiju stundu analīze	44
9.2. 7. b klases mājturības un tehnoloģiju stundu analīze	47
Nobeigums.....	50
Izmantotie avoti	53
Pielikumi.....	55
1. pielikums. Tests par krāsu mācību	55
2. pielikums. Dažādu audumu siešanas, izšūšanas, tīšanas un locīšanas veidi sietajā batikā	56
3. pielikums. Dažādi batikoti priekšmeti	59
4. pielikums. Skolnieču darbi	66
5. pielikums. Nobatikoto somu rezultātu salīdzinājuma diagrammas	67

IEVADS

Diplomdarba tēmu „Krāsu mācības un sietās batikas tehnikas apguve mājturībā un tehnoloģijās 7. klasē” izvēlējos, jo ieinteresēja batikas tehnika. Ar šīs tehnikas palīdzību skolniecēm vēlos parādīt kā iespējams apgūt krāsu jaukšanu izmantojot neierastu metodi, jo parasti skolās šo mācību apgūst ar krāsaino zīmuļu, akvareļu vai guašas krāsu palīdzību.

Batika ir audumu rotāšana ar dažādām krāsām vai auduma krāsošana, iepriekš to daļēji nosedzot.

Batikošana, manuprāt, ir aizraujoša un interesanta nodarbošanās, jo tā ļauj izjust krāsu prieku, to dažādo košuma pakāpi, veidot dažādus līniju ritmus un ģeometriskas formas. Piemēram, izšūtajā batikā līniju biezumus var regulēt ar diegu, iešujot to blīvāk vai vaļīgāk. Batikā audumu noseģšanai var izmantot dažādus mehāniskos līdzekļus, t. i. , diegus, lentes, striķus, polietilēna plēvi, arī šablonus, dabiskos materiālus- vasku, kā arī ķīmiskos līdzekļus- parafīnu. Batika ir darbietilpīgs process, kurā var iegūt arī daudz nejaušību, tāpēc rezultātu iepriekš simtprocentīgi nav iespējams prognozēt.

Batikotus audumu gabalus var izmantot dažādi. Kā, piemēram, izgatavot sadzīviskus priekšmetus: dažādu lielumu spilvenus, lakatus, šalles, aizkarus, sienas dekorus, somas, šūt no tiem apģērbus. Ar batikas palīdzību var pat atjaunot kādu nonēsātu apģērba gabalu un nemaz nepateiks, ka tas ir bijis valkāts.

Mūsdienās Latvijā batika nav tik populāra kā Āzijas zemēs- Indonēzijā, Indijā, arī Centrālajā Āfrikā, kur viņi batiko dažādus apģērba gabalus, sienas segas, dekoratīvus audumus. Protams, pie mums batiko dažādus apģērbus, somiņas hobija pēc, bet ne tik izteikti kā Āzijā, jo turienes cilvēkiem tas ir business, visbiežāk tūrisma dēļ. Iespējams, ka Latvijā ļaudis nenodarbojas ar dažādu tekstilizstrādājumu izgatavošanu laika trūkuma dēļ. Manuprāt, mēs esam slinki, labāk nopirksim jau gatavu izstrādājumu.

Kā norādīts žurnālā „JOY” , šogad apģērba modē ir dažādi batikoti elementi. „Mode seko līdzī sauklim „Miers, mīlestība un laime” .”(21)

Lai šo tēmu varētu realizēt skolā, vispirms iepazīnos ar pamatizglītības standartu mājturībā un tehnoloģijās, šī priekšmeta mērķi un uzdevumiem, kā arī ar programmu. Pamatojoties uz to izpēti, tika izstrādāta uzdevumu kopa krāsu mācības un sietās batikas apguvei 7. klasei. Apgūstot sietās batikas tehniku pēc izstrādātajiem uzdevumiem, iespējams gūt zināšanas krāsu mācībā, batikas tehnikas daudzveidīgajās iespējās, gūt pieredzi un prasmes laukuma kompozīciju veidošanā un kompozīcijas izteiksmes līdzekļu pielietojumā, kā arī šīs apgūtās zināšanas un prasmes paredzams realizēs lielajā darbā- somas batikošanā, ko vēlāk varēs lietot pēc pašu uzskatiem. Tātad, iespējams veidos prasmes izstrādājumu

izgatavošanas tehnoloģiju praktiskai un radošai lietošanai. Būtiski ir tas, lai skolnieces šīs apgūtās zināšanas un prasmes spētu izmantot tālāk savā dzīvē.

Tēmas sekmīgai realizācijai svarīgi iepazīties ar pusaudžu vecumposma specifiku, kā strādāt ar pusaudžiem, izmantojot viņu attīstības posmam atbilstošas izglītības metodes.

Mācību procesa viena no neatņemamām sastāvdaļām ir mācību organizācijas formas, tāpēc tēmas realizācijā paredzēts izmantot vispārīgās un konkrētās mācību organizācijas formas.

Šajā aspektā būtiski ir izvēlēties svarīgāko mācību organizācijas formu skolotāja un skolēna kopīgajā darbībā. Izvēloties mācību organizācijas vispārīgās formas- frontālo, grupālo un individuālo, skolotājam labi jāpārzina savu skolēnu individuālās īpatnības. Tēmas realizācijā paredzēts izmantot visas trīs mācību organizācijas vispārīgās formas. Visbiežāk pirmā jaunas tēmas mācību stunda ir vairāk kā teorētiskā daļa, kurā pārsvarā dominē skolotājs, izmantojot frontālo mācību organizācijas formu un daļēji arī citas vispārīgās formas. No konkrētajām formām izvēlējos vienu no pamatformām- mācību stundu, kā arī praktikumus.

Lai varētu notikt pilnvērtīgs pedagoģiskais process, svarīgi izvēlēties atbilstošas mācību metodes, kā arī nodrošināt adekvātu darba vērtēšanu.

Diplomdarba mērķis ir izpētīt krāsu mācības un sietās batikas tehnikas apguves iespējas mājturības un tehnoloģiju mācību priekšmetā.

Diplomdarba uzdevumi:

- iepazīties ar normatīvajiem dokumentiem mājturībā un tehnoloģijās;
- izpētīt literatūru un citus avotus par izvēlēto tēmu;
- apkopot materiālus par sietās batikas tehniku;
- apkopot informāciju par krāsu mācību;
- izstrādāt uzdevumu kopu sietās batikas un krāsu mācības apgūvē;
- izstrādāt vērtēšanas kritērijus uzdevumu kopām;
- aprobēt praksē un izanalizēt iegūtos rezultātus.

Izmantotās pētījuma metodes:

- darbs ar literatūru (mācību priekšmeta standarts un programma, rokasgrāmatas un enciklopēdijas, pedagoģiskā vārdnīca, mācību grāmatas un līdzekļi) ;
- anketēšana;
- pedagoģiskā izmēģinājuma darbība;
- novērošana. (2, 9. – 15. lpp.)

Pētījuma bāze: Skrundas 1. vidusskolas divas 7. klases.

Darbs sastāv no ievada, 9 nodaļām, 12 apakšnodaļām, nobeiguma un 5 pielikumiem.

1. NORMATĪVO DOKUMENTU IZPĒTE

„Pamatizglītības standarts mājturībā nosaka mācību priekšmeta mērķi un uzdevumus, obligāto saturu, pamatprasības mācību priekšmeta apguvei, beidzot 3. , 6. , 9. klasi, kā arī skolēnu mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskos paņēmienus. Standarts veidots atbilstoši Valsts pamatizglītības standarta prasībām trīs izglītojošās jomās: „Cilvēks un sabiedrība” , „Tehnoloģiju un zinātņu pamati” , „Māksla” . ” (26)

„Mācoties mājturību, skolēniem ir iespēja apgūt savas dzīves organizēšanas prasmes, pilnveidot sevis un savas apkārtnes uzturēšanas prasmes, gūt pieredzi dažādu lietišķās mākslas priekšmetu un praktisku lietu darināšanas tehnoloģiskā procesa īstenošanā, savu un citu cilvēku darba un tā rezultātu vērtēšanā. Līdz ar to tiek rosināta skolēnu vēlme un attīstās viņu spējas radoši un praktiski iesaistīties dzīves kvalitātes uzlabošanā un sabiedrības ilgtspējīgas attīstības sekmēšanā. ” (26)

„Mācību procesā jāpievērš uzmanība galvenokārt prasmju un praktiskas darbības pieredzes veidošanai- tam jāplāno vismaz 75 % no visa mācību procesam atvēlētā laika. Mācību process organizējams tā, lai skolēniem būtu iespēja patstāvīgi meklēt un atrast risinājumu praktiskām problēmām, formulēt un pamatot izvēlēto tehnisko risinājumu un izvēli, attīstīt atjautību un iztēli, sadarboties un strādāt komandā, veidot radošas darbības pieredzi, saskatīt, izjust un vairot skaisto sev apkārt, novērtēt savu un citu darbu un tā rezultātus.

Mājturības mācību saturs ir cieši saistīts ar pārējiem mācību priekšmetiem, īpaši ar bioloģiju, ķīmiju, vizuālo mākslu, sociālajām zinībām, tāpēc, skolotājiem sadarbojoties, katrā klasē jāprecizē un jāizmanto saikne ar citu mācību priekšmetu saturu. ” (25)

„Mācību priekšmeta mērķis - pilnveidot skolēnu izpratni par cilvēka dzīvesvides kvalitātes nosacījumiem un iespējām tās uzlabošanai, veicināt skolēnu praktiskās rīcības un sociālās sadarbības prasmju attīstību, lai ikviens spētu patstāvīgi plānot un organizēt personīgo mājturību un ar izpratni un radoši iesaistīties tehnoloģisko procesu realizēšanā.

Mācību priekšmeta uzdevumi:

- gūt zināšanas un pilnveidot izpratni par personīgās mājturības būtību, struktūru un daudzpusību, attīstīt prasmes mājas sadzīves un mājas darbu plānošanā un veikšanā;
- praktiskā darbībā veidot un radoši lietot dažādu materiālu apstrādes un izstrādājumu darināšanas prasmes, vienlaicīgi gūstot izpratni par tehnoloģiskā procesa norisi;
- attīstīt prasmes risināt problēmas, attīstīt pašapziņu un izkopt individualitāti, gūt radošas darbības un personības pašizpaušmes pieredzi, apzināties savas intereses un spējas saskatīt mācību priekšmetā iegūtās pieredzes izmantošanas iespējas sadzīvē, brīvā laika organizēšanā un karjeras izvēlē. ” (25)

Tā kā viens no mācību priekšmeta uzdevumiem ir praktiski veidot un radoši lietot dažādu materiālu apstrādes un izstrādājumu darināšanas prasmes, vienlaicīgi gūstot izpratni par tehnoloģiskā procesa norisi, tad tieši ar sekmīgu batikas tehnikas apguvi šis uzdevums tiek arī realizēts.

Batikošanā skolnieces var attīstīt personības pašizpausmi, iztēli un radoši to pielietot sadzīvē, veidojot dažādus batikotus priekšmetus.

Apgūstot batikas tehniku starppriekšmetu saikne veidojas lielā mērā ar vizuālo mākslu, apgūstot laukuma kompozīciju un kompozīcijas mākslinieciskos izteiksmes līdzekļus- punktu, līniju, laukumu, krāsu, kā arī ķīmiju, piemēram, drošības noteikumu ievērošanu darbā ar ķīmiskajām krāsvielām.

2. VECUMPOSMA RAKSTUROJUMS

„Izvēloties gan mācīšanas, gan mācīšanās modeli, mācību metodes un paņēmienus, svarīgi būtu ievērot bērna vecumposmam raksturīgākās izziņas darbības īpatnības un personības attīstības pakāpi. ” (17) 7. klasē mācās 13 un 14 gadus veci skolēni. „Latvijā psihologi, fiziologi un veselības mācības skolotāji biežāk lieto klasifikāciju, kas balstās uz bioloģiskiem, socioloģiskiem un pedagoģiskiem kritērijiem. ” (20) Viens no šāda veida vecumposmiem ir tieši pusaudžu vecumposms.

„Pusaudža gadi ir trauksmaini, jo šajā laikā bērni piedzīvo pusi no savas fiziskās augšanas. Pieredz lielu emocionālo, izziņas un sociālo izaugsmi.” (3, 15. lpp.)

„Pusaudžu vecumposms (11- 15 gadi meitenēm, 12- 16 gadi zēniem) . Pusaudža vecumposms ir visproblemātiskākais. Notiek strauja dzimumnobriešana. Attīstības lēcienveidīgums skar gan ķermeni, gan psihi. ” (15) „Nervu sistēma pusaudzīm ir sevišķi jutīga, tās uzbudināmība ir paaugstināta. Bīstamas šajā laikā ir pārslodzes un emocionālās traumas. Šajā vecumā relatīvi bieži sastopami psihiskas dabas traucējumi un novirzes. ” (16) Pusaudzi nedrīkst iesaistīt smagās un ilgstošās fiziskās nodarbībās.

E. Eriksons izdalījis 8 personības attīstības stadijas, pusaudži un arī agrās jaunības vecumposms ir 5. stadija (12- 18 gadi) . Šī ir identitātes meklējumu stadija.

Strauji norit garīgā attīstība. Pusaudžu vecumā parādās jaunas vajadzības un viena no vissvarīgākajām- būt pieņemtam vienaudžu vidū. Šajā vecumā ir svarīgi izvēlēties tos iekļaušanas veidus, kas neapdraud pašu un apkārtējos. „Raksturīga ir vēlēšanās līdzināties pieaugušajiem. Nereti pārņem tieši viņu negatīvās īpašības: agri sāk smēķēt, lietot alkoholu, tiecas izmēģināt narkotikas un dzimumsakarus. Šādas izdarības sekmē arī dižošanas ar savu pieredzi vienaudžu vidū, kā rezultātā nereti rodas konflikti ar sabiedrību un pat likumpārkāpumi. ” (3, 67. lpp.)

Vēl nozīmīga vajadzība pusaudžu vecumā ir eksperimentēšana un riskēšana. Cilvēks aktīvi izzina sevi - individualitāti, apkārtējo pasauli un atbildes uz jautājumiem „Ko es drīkstu? ” , „Kas notiks, ja es....? ” ikdienas dzīvē. Šādā veidā pusaudzis mācās spriest un kontrolēt sevi. Taču būtiski saprast to, vai šī eksperimentēšana nebeigsies ar īstām nepatīkšanām.

„Pusaudžu vecumā norit identitātes krīze. Šajā stadijā pusaudzīm jābūt skaidrai izpratnei „Kas es esmu? ” „Kas un kāds gribu būt? ” . Ja identitātes meklējumi norit neveiksmīgi, tad pusaudzīm var rasties grūtības dzīves jēgas meklējumos. Rodas identitātes difūzija- izkļiedēta, neskaidra sevis apzināšanās. ” (150

„Pēc Ž. Piažē kognitīvās attīstības teorijas pusaudžu vecumā dominē domāšanas funkcijas - analīze, vispārināšana, pieņēmumi jeb hipotēzes. ” (15) Pusaudzis ir spējīgs domāt

abstraktāk, lietpratīgāk izmantot loģisko domāšanu, kā arī vairāk domā par nākotni. Viņš spēj būt sarkastisks, kam papildus var izmantot metaforas, satīru un ironiju un tas liecina, ka pusaudzis domā daudz abstraktāk.

„Skolās pusaudži vēlas, lai skolotāji izturētos pret viņiem „kā līdzīgs pret līdzīgu” . Skolotājiem, kuriem tas izdodas, kuriem vēl piemīt humora izjūta, pacietība, autoritāte, stingrība un taisnīguma izjūta, parasti nav problēmu saskarsmē ar pusaudžiem, ja tās arī parādās, tad viņi prot konfliktu nevis padziļināt, bet samazināt. ” (18, 120. – 131. lpp.)

Visbiežāk problēmas skolotājiem ar pusaudžiem rodas, ja, piemēram, uz klasi raugās īgni, runā monotoni, bez emocijām, uzbrūk, kritizē, apvaino, aizrāda, runā skarbā tonī, nekad neatzīst savas kļūdas, neatvainojās, nemēģina saprast skolēnus, kā arī izrāda skolēnam attieksmi, ka viņš netiek ņemts par pilnu. Vislielākās problēmas rodas ar tiem pusaudžiem, kuriem ir zems vai augsts pašvērtējums.

Apgūstot tēmu „Krāsu mācības un sietās batikas tehnikas apguve” , skolnieces iespējams attīstīs loģiskās domāšanas operācijas - salīdzināšanu, analīzi, sintēzi, abstrahēšanu, kā arī spējas izvēlēties no vairākiem variantiem vienu pēc noteiktām pazīmēm, spēju pašai improvizēt, nevis atkārtot no šablona, kas ir ļoti būtiski pusaudžu vecumposmam.

Lai sekmīgi realizētu šo tēmu, ļoti svarīgi ievērot arī skolotājam izvirzītās prasības veiksmīgai sadarbībai.

3. MĀCĪBU ORGANIZĀCIJAS FORMAS

3.1. Mācību organizācijas vispārīgās formas

„Mācību organizācijas forma ir noteiktā kārtībā un režīmā norisošās skolotāja un skolēna sadarbības ārējā izpausme, kas reglamentē skolotāja un skolēna sadarbības ārējā izpausme, kas reglamentē skolotāja un skolēna kopīgo darbību.” (13, 96. lpp.)

Izšķir 3 mācību organizācijas vispārīgās formas - frontālā, grupālā un individuālā.

1. frontālās mācību organizācijas formas būtība ir tāda, ka „skolotājs rod tiešu saskarsmi uzreiz ar visiem klases skolēniem- stāsta, skaidro, demonstrē, iesaista audzēkņus kopējas problēmas risināšanā. Šo organizācijas formu izmanto tad, kad apgūst galveno būtiskāko programmas vielu. Lai šī forma būtu efektīva, tad stundā jāvalda kopīgās domāšanas atmosfērai.” (1, 92. lpp.)

Apgūstot sietās batikas tehniku, frontālā mācību organizācijas forma izpaudīsies teorētiskajā daļā iepazīstinot ar galveno informāciju par batiku, tās vēsturi gan pasaulē, gan arī Latvijā, kā arī demonstrējot dažādus batikotus priekšmetus.

2. grupālā mācību organizācijas formas būtība - „skolotājs kopīgi risināmo problēmu sadala apakštēmās un katru no tām meklējumdarbības ceļā risina katra skolēnu grupa. Šī mācību organizācijas forma īpaši noderīga jaunu zināšanu ieguvei meklējumdarbības ceļā, zināšanu nostiprināšanai un radošai pielietošanai. Veidojas savstarpējā palīdzība un kolektīvā atbildība.” (1, 93. lpp.)

Šī mācību organizācija vairāk izpaudīsies apgūstot zināšanas par sietās batikas veidiem, ar ko, strādājot pa pāriem, skolnieces iepazīstinās savas klasesbiedrenes. Savā veidā izpaudīsies arī kā skolnieču palīdzība sagatavojot somu batikošanas procesam, piemēram, iesienot dažādus palīgmateriālus (pogas, pupas, zirņus) , palīdzot to notīt ar polietilēna plēvi pirms batikošanas.

3. „individuālā mācību organizācijas forma - katrs skolēns saņem uzdevumu, kas jāveic neatkarīgi no citiem. Individuāli veicamais uzdevums var būt gan visiem vienāds, gan individualizēts atbilstoši katra bērna tuvākās attīstības zonai. Individuālo darbu skolēni veic, lai mācītos pielietot zināšanas, veidojot prasmes un iemaņas. Skolotājam labi jāpārzina savu audzēkņu individuālās īpatnības, lai sagatavotu atbilstošus uzdevumus.” (1, 93. lpp.)

Savukārt šī mācību organizācijas forma tiks izmantota visbiežāk, piemēram, pildot testu par krāsu mācību, zīmējot savu somu skices, kā arī praktiskajā nodarbībā, batikojot somu.

3.2. Mācību organizācijas konkrētās formas

Kā raksta Inta Māra Rubana grāmatā „Mācīties darot” - „metode atsevišķos gadījumos saplūst ar mācību darba formu (piemēram, grupu darbs) . Vienai mācību organizācijas formai iespējams izvēlēties vairākas metodes, un otrādi- vienu un to pašu metodi var izmantot dažādām mācību organizācijas formām. ”

Viena no mācību organizācijas pamatformām ir mācību stunda.

1. „mācību stunda - viena no mācību organizācijas formām, kurā skolotājs noteiktu laiku (parasti 45 vai 30 - 40 minūtes) ar pastāvīgu skolēnu grupu organizē un realizē didaktikas uzdevumus mācību iestādē izvirzīto mācību, attīstības un audzināšanas mērķu ietvaros. ” (24, 98. lpp.)

„Vispārīgās prasības mācību stundai:

- sekmēt apzinātu, dziļu un noturīgu zināšanu apguvi, kas ir pamats zinātniskas pārlicības un pasaules uzskata veidošanai skolēnos;
- veidot skolēniem noturīgas iemaņas un prasmes, kas sekmē viņu sagatavošanu dzīvei, aktīvai līdzdalībai tajā;
- palielināt mācību audzinošo efektu stundā, sekmējot personības morālo iezīmju pilnveidi;
- sekmēt skolēnu vispusīgu attīstību, viņu vispārējo un speciālo spēju veidošanos;
- sekmēt skolēnu patstāvību, radošu aktivitāti, iniciatīvu mācībās un dzīvē;
- izveidot skolēniem prasmi patstāvīgi mācīties, strādāt ar dažādiem informācijas ieguves avotiem, prasmi apgūto radoši izmantot praksē;
- veicināt pozitīvu mācīšanās motivāciju, izziņas interesi, vēlmi mācīties, pārvarēt grūtības, vajadzību pēc nemitīgas zināšanu papildināšanas;
- ieaudzināt skolēnos darba mīlestību, vēlēšanos labi strādāt, būt noderīgiem sabiedrībai, cieņu pret darba cilvēkiem un viņu darba rezultātiem. ” (1, 94. lpp.)

„ Mācību stundai izvirzāmās didaktiskās prasības:

- galveno didaktisko uzdevumu un to pamatelementu precīzs formulējums: precīzs mācību stundas didaktiskais uzdevums (mērķis) palīdz skolotājam pārlicinošāk vadīt mācību stundu;
- izglītošanas un audzināšanas uzdevumu vienotība: mācību stundā skolēnam jāapgūst jaunas zināšanas, jāpaplašina redzesloks, jāveido jaunas un jānostiprina jau esošās prasmes un iemaņas, jāpadziļina izziņas process. Līdztekus tam katrai mācību stundai jābūt arī audzinošai un tas panākams galvenokārt ar mācību metožu mērķtiecīgu lietošanu, stundas pārdomātu organizāciju. Ļoti svarīga loma skolēnu audzināšanā mācību stundā ir skolotāja personībai;

- mācību stundas saturam un uzdevumiem visatbilstošāko metožu izvēle: metodēm jābūt daudzveidīgām un tajā pat laikā loģiski un mērķtiecīgi pamatotām, kam jānodrošina skolēnu izziņas aktivitāte un patstāvība, jāmodina interese par mācību saturu;
- dažādu mācību formu (frontālo, grupveida, individuālo) izmantošana stundā;
- mācību stundas saistījums ar iepriekšējo un nākamo stundu: stundā apgūstamajai mācību vielai jābalstās uz iepriekš apgūto, vienlaikus veidojot pamatus nākamajai stundai;
- skolēna vecuma īpatnību ievērošana: mācību saturam un metodēm jāatbilst skolēnu vecuma īpatnībām;
- labvēlīgu apstākļu nodrošināšana mācību stundā. ”(24, 90. – 93. lpp.)

„Mācību stundas struktūra- tradicionāli un vēsturiski izveidojušās mācību stundas sastāvdaļas noteiktā to izkārtošanas secībā, nodrošinot viengabalainu un savstarpēju saistību. Komponentu izkārtojums ir atkarīgs no izvirzītajiem stundas mērķiem, mācību satura, metodēm, skolēnu sagatavotības un attīstības līmeņa, no stundas vielas mācību procesā. ” (13, 98. lpp.)

Mācību procesa virzības posmi:

- mērķa izvirzīšana skolēniem;
- jaunās vielas iztirzāšana, balstzināšanu apguve;
- jaunās mācību vielas reproducēšana, vingrināšanās darbībās;
- apgūtā materiāla apkopošana un ietveršana jau iepriekš apgūtā sistēmā;
- mācību rezultātu kontrole un izvērtēšana.

Savai diplomdarba tēmas realizācijai skolā kā vienu no mācību organizācijas konkrētajām formām izvēlējos mācību stundu, jo skolnieces apgūs pilnīgi jaunu tehniku bez priekšzināšanām, kā arī paplašinās un nostiprinās jau esošās prasmes un iemaņas kompozīcijā.

2. „praktikums - mācību procesa organizācijas forma - praktisko nodarbību cikls (parasti tehnisko mācību iestādē) kādā specialitātē kādai profesijai nepieciešamās lietpratības, it sevišķi prasmju apguvei. Vispārīzglītojošā skolā praktikumu organizē vecāko klašu skolēniem fizikā, ķīmijā u. c. priekšmetos, saskaņā ar mācību programmu izpildot noteiktu skaitu darbu pēc iepriekš sastādīta plāna. Darbus veic nelielās grupās vai pa vienam. Attīsta skolēnos patstāvību un radošu attieksmi pret darbu. ” (24, 133. – 134. lpp.)

Skolotājs sastāda praktikuma plānu, instrukcijas, norādījumus tā izpildei, kontrolē un palīdz skolēniem darba izpildē.

Praktikumi notiek laboratorijās, darbnīcās, mācību kabinetos, skolas mācību un izmēģinājumu laukā atbilstoši mācību priekšmeta specifikai.

Tā kā mājturības un tehnoloģiju mācību priekšmetā praktiskajam darbam paredzēti 75% praktiskā darba, tad tēmas „Krāsu mācības un sietās batikas tehnikas apguvē” tiek veikti vairāki uzdevumi, piemēram, skiču zīmēšana, somu batikošana.

Lai skolniecēm būtu daudz interesantāk apgūt jauno tehniku, izvēlējos arī praktisko nodarbību - pēc izstrādātās skices nobatikot somu. Pirms došanās batikot, skolnieces tiks iepazīstinātas ar drošības noteikumiem atrodoties kabinetā.

4. MĀCĪBU METODES

„Mācību rezultāti lielā mērā atkarīgi ne tikai no zinātniski pamatotu mācību mērķu, satura noteikšanas, bet arī no mācību metodes pilnveidošanās pedagoģijas zinātnes un psiholoģijas atklājumu rezultātā.”(24)

Mācību metode - skolotāja un skolēnu savstarpējas sadarbības paņēmieni kopums, kāds nepieciešams noteikta didaktiskā principa vai pedagoģiskās pieejas ietvaros un paredzēts, lai nodrošinātu mācību, audzināšanas un attīstības uzdevumu izpildi mācību procesā un izglītības mērķu sasniegšanu. (13, 96. lpp.)

Mācību metožu uzdevumos ietilpst gan skolēnu intelektuālā, tikumiskā, estētiskā, fiziskā, ekoloģiskā, darbaudzināšana, gan cilvēka aktīvas humānas attieksmes veidošana pret dabu un cilvēkiem, gan nacionālo un vispārcilvēcisko vērtību vienotības apzināšanās un tai atbilstošas rīcības nodrošināšana.

„Izvēloties mācību metodes mācību procesam pamatskolā, jāņem vērā, kā šīs metodes:

- ļauj ievērot pusaudžu vajadzības pēc metožu daudzveidības un rada tādu vidi, kas stimulē pusaudžu izziņas aktivitāti, veicina izziņas interesi;
- māca pusaudžiem mācīties, izmantojot un attīstot prāta, jūtu un gribas spējas, kā arī mācīšanās pieredzi;
- sekmē skolēnu sadarbības pieredzi;
- veicina informācijas uztveri un noturību;
- padara skolotāju par padomdevēju un mācību darbības līdzorganizētāju;
- veicina skolēnu mācību darbības pieredzi dažādās sociālajās formās.” (20)

Mācību metodes var klasificēt pēc dažādām pazīmēm, tikai jāievēro izraudzītais vienotais pamatojums, piemēram, pēc zināšanu sniegšanas un uztveres avotiem (vārdiskās, uzskatāmības, praktiskās metodes) , pēc metožu galvenajiem uzdevumiem (zināšanu ieguves, prasmju un iemaņu veidošanas, radošās darbības izmantošanas, nostiprināšanas un pārbaudes metodes) u. c.

„Mācību satura apguvei par atbilstošāko uzskatāma mācību metožu klasifikācija pēc skolēnu izziņas aktivitātes un patstāvības pakāpes mācībās. Tās ir:

1. izskaidrojoši ilustratīvā jeb informatīvi receptīvā (uztveres) metode. Šo metodi ieteicams izvēlēties jauna temata apguves sākumā, kad skolēniem nav priekšzināšanu par to, lai ar saistošās jauniegūtās informācijas palīdzību ieinteresētu skolēnus tālākā problēmas izpētē. Tā kā skolniecēm batikas tehnika būs kaut kas jauns, tad informācijas sniegšanai izmantošu gan mutvārdus (stāstījumu) , gan arī uzskates līdzekļus (attēlus, batikotus priekšmetus) , toties viņas informāciju uztvers, apjēgs un fiksēs atmiņā. Veiks darbības, kas nepieciešamas zināšanu apguves pirmajam līmenim

- klausīsies, skatīsies, taustīs, lasīs, manipulēs ar zināšanām, saistīs jauno informāciju ar jau agrāk apgūto un iegaumēs;
2. reproduktīvā metode - iegūto zināšanu pielietošana, lai veidotos prasmes un iemaņas. Piemēram, iegūtās zināšanas par laukuma kompozīciju un mākslinieciskajiem izteiksmes līdzekļiem skolnieces realizēs somas skicē, kā arī vēlāk jau gatavā somā. Ar šo metožu palīdzību iespējams bagātināt skolēnu zināšanas, prasmes un iemaņas, izveidot domāšanas pamatoperācijas (analīzi, sintēzi, abstrahēšanu) . Līdz ar to, šīs metodes ir atbilstošas pusaudžu vecumposmam, jo šajā vecumā ir attīstīta abstraktā un loģiskā domāšana;
  3. daļēju meklējumu jeb heiristiskā metode. Skolotājs organizē un vada skolēnu izziņas darbību tā, lai skolēni patstāvīgi, skolotājam piepalīdzot, nonāktu līdz problēmas loģiskajam risinājumam. Savā veidā šī metode tēmas aprobācijā izpaudīsies uzdevumā, kurā tiks pārbaudītas skolnieču zināšanas par laukuma kompozīciju un kompozīcijas mākslinieciskajiem izteiksmes līdzekļiem;
  4. pētnieciskā metode. Pētnieciskās metodes funkcijas:
    - nodrošināt zināšanu radošu izmantošanu;
    - veidot radošās darbības pieredzi;
    - radīt nosacījumus, kas vajadzīgi, lai rosinātu interesi par radošu darbību, tās vajadzību, jo ārpus darbības gan motīvi, kas gūst izpausmi interesēs, gan arī vajadzības nerodas;
    - sekmēt skolēnu patstāvības attīstību pētniecisku uzdevumu risināšanā. ” (76. – 84. lpp.)

Tēmas aprobācijā šī metode izpaudīsies kā grupu darbs, kurā būs jāizveido prezentācija par kādu no sietās batikas veidiem. Rezultātā pētnieciskā metode skolniecēm dos pilnvērtīgas, labi apjēgtas zināšanas, veidos radošās darbības pieredzi, nodrošinot zināšanu, prasmju un iemaņu apguvi trešajā (augstākajā) – radošās pielietošanas līmenī.

5. SKOLĒNU MĀCĪBU SASNIEGUMU VĒRTĒŠANA

Izglītības sistēmā ar vērtēšanu saprot „procedūru, kurā nosaka skolēna vai studenta zināšanu, prasmju un iemaņu atbilstību izglītības programmā noteiktajam mācību satura apguves līmenim, t. i. , atbilstību standartprasībām izglītības sistēmā. ” (13, 187. lpp.)

„Skolēna mācību sasniegumus mājturībā un tehnoloģijās vērtē atbilstoši Valsts pamatizglītības standarta un Pamatizglītības standarta mājturībā prasībām, izvērtējot zināšanu apjomu un kvalitāti, apgūtās prasmes, attieksmes, mācību sasniegumu attīstības dinamiku. ” (25)

Ievērojot skolēnu mācību sasniegumu vērtēšanas didaktiskās prasības, vērtēšanai jābūt:

1. „tiešai un individuālai. Skolotājs personīgi atbild par katra skolēna sasniegumiem savā mācību priekšmetā. Viņam ir tiesības un pienākums katru skolēnu pārbaudīt un novērtēt. ” (23, 147. – 148. lpp.) Piemēram, pēdējā nodarbībā tiks vērtētas skolnieču nobatīkotās somas pēc izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem un liktas balles katrai skolniecei individuāli;
2. sistemātiskai un regulārai. Tas mudina skolēnus sistemātiski mācīties;
3. daudzpusīgai un objektīvai, lai realizētu:
  - 3.1. „prasību atklātības un skaidrības principu, kontrolējot mācību priekšmeta standartā noteikto obligātā mācību satura apguves pamatprasību apguvi;
  - 3.2. pozitīvo sasniegumu summēšanas principu, reģistrējot pozitīvos sasniegumus visos mācību sasniegumu vērtēšanas līmeņos- zināšanu iegaumēšanas un sapratnes, to lietošanas un patstāvīgas produktīvas darbības līmenī;
  - 3.3. vērtējuma atbilstības principu, dodot skolēnam iespēju apliecināt savas zināšanas un prasmes visiem mācību sasniegumu vērtēšanas līmeņiem atbilstošos uzdevumos, jautājumos, piemēros un situācijās;
  - 3.4. vērtējuma noteikšanai izmantoto veidu dažādības principu, izmantojot pārbaudes rakstos, mutvārdos un kombinēti, individuālo un grupas sasniegumu vērtēšanu un dažādus pārbaudes darbus, piemēram, diagnosticējošie darbi, kontroldarbi, praktiskie darbi, projektu darbi, ieskaites, eksāmeni;
  - 3.5. vērtēšanas regularitātes principu, lai skolēnu un viņa vecākus informētu par iegūtajām zināšanām, apgūtajām prasmēm un mācību sasniegumu dinamiku;
  - 3.6. vērtējuma obligātuma principu, izvirzot prasību, lai skolēns iesaistītos mācību procesā un iegūtu savām spējām atbilstošu vērtējumu. ” (25)

4. audzinošai, lai sekmētu paškritikas un atbildības attīstību skolēnos. Tādā veidā viņiem jāpalīdz saprast, ka arī dzīvē viņu darbi tiks vērtēti un par rezultātiem jāatbild katram pašam;
5. saskaņotai un vienotai. Tiek noteikts, kas jāzina un jāprot katrā mācību priekšmetā katrā klasē. Iespējamie orientieri ir mācību standarti, programmas, kā arī mācību grāmatas;
6. izskaidrotai un saprotamai. Skolēnam jāzina pēc kādiem kritērijiem viņa darbs tiks vērtēts. Tādā veidā arī pats spēs veidot savu pašvērtējumu. Ar skolniecēm tiks izstrādāti un pārrunāti mācību sasniegumu vērtēšanas kritēriji;
7. skolēnu mācību darba process.

Pirmajā un otrajā nodarbībā tiks vērtētas zināšanas, attieksme, aktivitāte, sadarbība un radošums ar rakstisku vērtējumu (ieskaitīts/ neieskaitīts un atzīme 10 ballu skalā) .

Kopīgi izstrādātie skolēnu mācību sasniegumu vērtēšanas kritēriji pēdējai nodarbībai:

- radošums 1- 4 punkti;
- skices atbilstība kompozīcijai 1- 3 punkti;
- kompozīcijas sarežģītība 1- 5 punkti;
- kontrasts 1- 3 punkti;
- tehniskā kvalitāte 1- 5 punkti;
- kopskats 1- 10 punkti.

Punkti	4- 6	7- 8	9- 10	11- 12	13- 14	15- 16	17- 19	20- 22	23- 24	25- 30
Balles	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

6. MĀCĪBU SATURS TĒMAI „KRĀSU MĀCĪBAS UN SIETĀS BATIKAS TEHNIKAS APGUVE”

6.1. Batikas vēsture un izplatība

„Batika ir vissenākais audumu rotāšanas veids. Batiku iedala divās lielās grupās: sietajā un karstajā batikā.

Sietās batikas paraugi atrasti jau pirms mūsu ēras. Šīs batikas tehnikas apzīmējums ir shibori, kas aizgūts no japāņu valodas un nozīmē visus sietās batikas tehnikas veidus.

Uzskata, ka sietās batikas dzimtene ir Ķīna, kaut gan audumu krāsošanu pazina citās kultūras zemēs.

Japānā audumos shibori veidoja sīkus aplīšu rakstus, ko papildināja ar bagātu, precīzu un krāsainu izšuvumu. Tādēļ japāņi izcēlās ar visaugstāko precizitāti un izsmalcinātību.

6. 1. att. Auduma paraugs shibori tehnikā (30)

Āfrikas valstīs sieto batiku apzīmē ar vārdu adire. Atšķirībā no japāņu shibori, kur audumos veidoja sīkus aplīšus, adire iesien dažādus sīkus priekšmetus un krāso ar indigo. ”

(5)

6. 2. att. Auduma paraugs adire tehnikā (29)

Eiropā batika parādās 19. gs. beigās, 20. gs. sākumā. Latvijā batikas tehnika ir samērā jauna, kļuva pazīstama kopš pagājušā gadsimta 20. , 30. gadiem, taču uzplaukums vērojams 60. , 70. gados.

Šajā laika posmā mākslinieki batikoja lielus tematiskos pannos, sienas dekorus, dekoratīvus audumus un citus priekšmetus. Populārākie mākslinieki bija Ruta Bogustova, Ērika Iltnera, Georgs Barkāns un Rūdolfs Heimrāts.

6. 3. att. G. Barkāns „Vienaudzis un lauva ” , 100* 130 cm, batika (32)

6. 4. att. A. Pumpurs „, Karnevāls Venēcijā ” , 100* 80 cm batika, kokvilna 1996. gads (33)

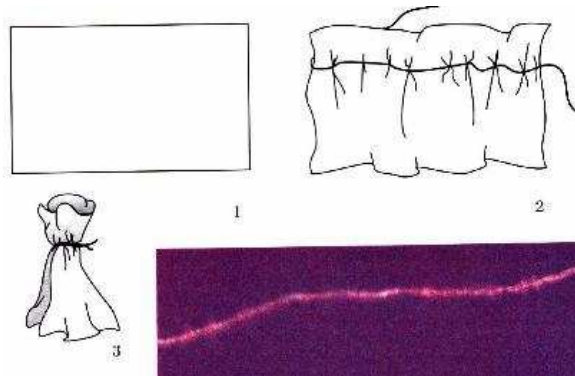
20. gs. 90. gados batikas darbos parādās arī latviešu tautas mantojums- zīmes un simboli.

6.2. Sietās batikas veidi

Pastāv četri sietās batikas veidi:

1. izšūtā batika;
2. tītā batika;
3. locītā batika;
4. šablonu jeb trafaretu batika.

Izšūtā batika

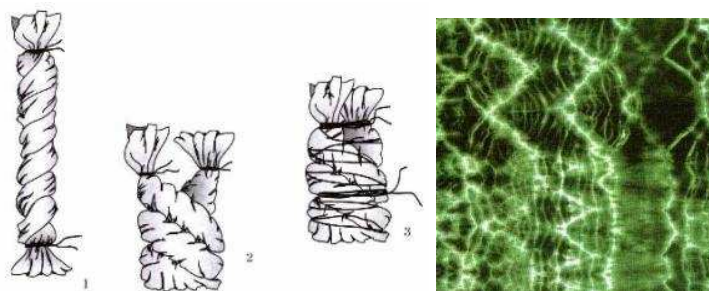
6. 5. att. **Izšūtā batika** (27)

„Izšūto batiku nekādā gadījumā nevar saistīt ar jēdzienu izšūšana.

Batikā šujot tiek veidots konkrēts zīmējums - ar sadiedzamo dūrienu tiek precizēta nosienamās līnijas vieta un virziens. Šujamais diegs nedrīkst bojāt audumu, bet tam jābūt pietiekami stipram.

Uz batikojamā auduma ar krāsainu ziepju gabalu vai mīkstu zīmuli uzvelk zīmējuma kontūras. Izšuj visas formas, tās pēc formas savelkot un pārsienot.” (5, 40. lpp.)

Tītā batika

6. 6. att. **Tītā batika** (27)

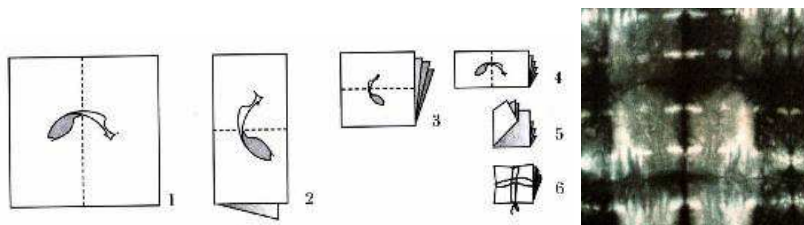
„Tītā jeb sietā batika ir sens audumu un dziļu rotāšanas veids. Šajā tehnikā audumu daļēji aizsedz, vienā vai vairākās vietās notinot ar diegu, lenti u. c. Pirms notīšanas audumu vienkārtīgi sakroko.

Var iegūt dažāda veida līnijas (taisnas, liektas un lauztas līnijas) , kā arī dažādas noslēgtas formas (apļus, ovālus, trijstūrus, taisnstūrus, rombus u. c.) . Tītājā batikā var iegūt gan šaurākas joslas (audumu stingri notin ar diegu) , gan platākas joslas (notīšanai izmanto dažādas auduma lentes) .

Ja grib izveidot daudzus mazus vienādus aplišus, tad audumā jāiesien sīki vienādi priekšmeti, piemēram, podziņas, zirnīši.

Iesācēji tītās batikas tehnikā vispirms varētu darināt tā saukto „saulīti”, jo tā vienmēr labi izdodas, kā arī vizuālais efekts ir liels.” (4)

Locītā batika

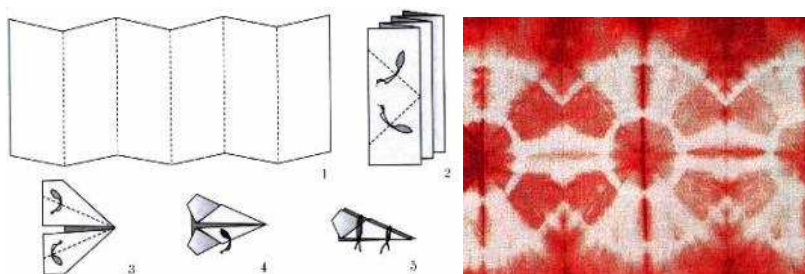
6. 7. att. **Locītā batika** (27)

„Locītajā batikā audumu pirms notīšanas vairākkārt saloka. Šajā tehnikā labi padodas laukuma klājošais raksts, bet ir iespējamas arī citas kompozīcijas - viss atkarīgs no auduma locīšanas un notīšanas veida.

Audums jāsaloka ļoti rūpīgi un locījuma vietas ieteicams nogludināt ar karstu gludekli, lai tās būtu izteiktākas.

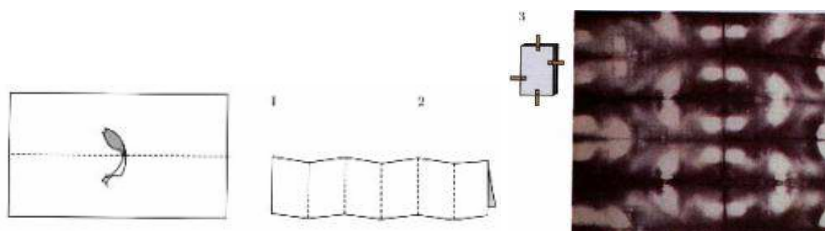
Šajā batikas tehnikā darina skaistus aizkarus, galda segas un sienas segas.

Locītās batikas tehnikā pastāv dažādi auduma locīšanas un notīšanas varianti, piemēram, audumu saloka uz pusēm un vidū notin ar diegu, audumu saloka ermonikas veidā, garu, šauru auduma gabalu saloka gareniski uz pusēm u. c.” (4)

6. 8. att. **Locītā batika** (27)

Šablonu jeb trafaretu batika

6. 9. att. **Šablonu batika** (27)

„Šablonu batikā audumu daļējai aizsegšanai izmanto dažādus šablonus. Šādā veidā iegūst attiecīgas formas nenokrāsotus laukumus.

Šablonu batikā labi padodas laukuma klājošais raksts, kurā dekora elementi atkārtojas metriskā ritmā. Piemērota arī centrālā kompozīcija.

Šajā batikas tehnikā ir daudz vieglāk darināt svītrainus un rūtainus audumus nekā locītajā vai tītajā batikā. Darbs rit daudz ātrāk. ” (4, 35. lpp.)

Visvienkāršākie šabloni ir dēlīši, bet var izmantot arī papīra skavas, saspraudes, veļas knaģus u. c. Šādus sīkus šablonus lieto liela formāta batiku raksta papildināšanai- lai padarītu to bagātāku.

6.4. Laukuma kompozīcija

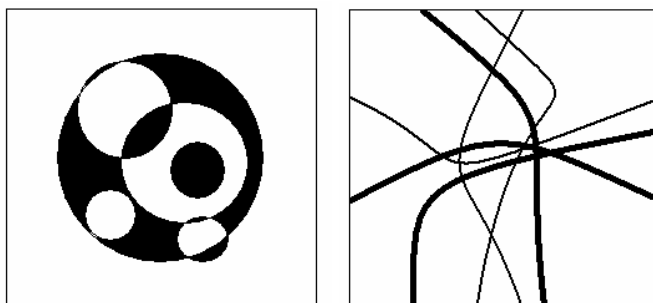
Kompozīcija ir mākslas darba plānveidīga uzbūve, kurā tiek paredzēts zīmējuma daļu izvietojums un savstarpējais sakars. Kompozīcija palīdz autoram vizuālos tēlos izteikt savu ieceri, bet skatītājam palīdz šo ieceri uztvert.

„Batikā var veidot gan brīvas, gan sižetiskas kompozīcijas, var attēlot cilvēku figūras, lauku ainavu, kluso dabu, kā arī ornamentālus darbus. Ornamentālie darbi ir vispiemērotākie iesācējiem.

Ornamentālajiem darbiem vispiemērotākie ir taisnstūrveida un kvadrātveida laukumi.

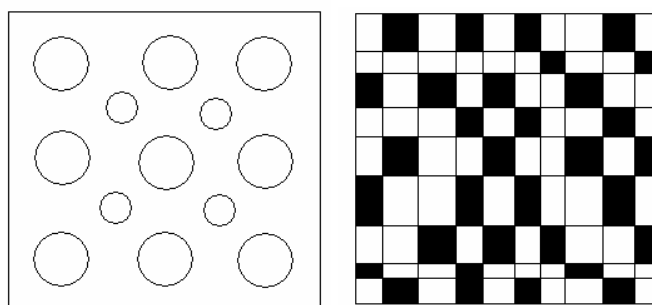
Laukuma kompozīcijai ir vairāki veidi:

1. centrālā laukuma kompozīcija - galveno rakstu novieto laukuma centrā vai tuvu tam. „Īpaši piemērota kvadrātveida formas laukumiem, kurā parasti tiek akcentēts laukuma centrs vai arī tā malas. Piemērota tītajai, locītajai, izšūtajai un šablonu batikai.” (4, 9. – 12. lpp.)

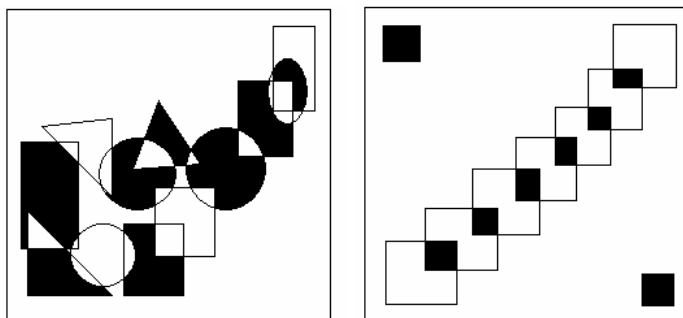
6. 10. att. Centrālā laukuma kompozīcija

2. klājošā laukuma kompozīcija. Šim rakstam izmanto līnijas, joslas, punktus un dažādu formu laukumus, kas laukumā ir vienmērīgi izkārtoti. Raksturīgs tītajai, locītajai un šablonu batikai.

6. 11. att. Klājošā laukuma kompozīcija

3. dinamiskā laukuma kompozīcija. Raksts tiek veidots nevienmērīgi - raksta lielākie elementi tiek koncentrēti vienā stūrī, vienā malā vai pa diagonāli. Pārējo laukuma daļu var aizpildīt ar sīkākām raksta elementiem.

6. 12. att. Dinamiskā laukuma kompozīcija

Batikas kompozīcijas izvēle atkarīga no batikas dekoratīvā vai praktiskā uzdevuma. ”(4, 9. – 12. lpp.)

6.5. Mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi

„Mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi ir batikas kompozīcijas elementi un galvenās idejas nesēji. Batikai ir raksturīgi izteiksmes līdzekļi, kurus lieto plaknē - krāsa, krāsas laukums, siluets un līnija.

Mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu variēšanas iespējas batikā ir ļoti plašas. Tās atkarīgas no vairākiem faktoriem: no batikas funkcionālā vai dekoratīvā uzdevuma, no batikas formāta un lieluma, no auduma, krāsvielu īpatnībām, kā arī no batikas tehnikas.” (4)

Siluets

Siluets sastopams galvenokārt batikas tematiskajās kompozīcijās. Siluets ir tāds izteiksmes līdzeklis, ar kura palīdzību attēlo kāda objekta, piemēram, cilvēka vai dzīvnieka figūras, auga raksturīgākās īpatnības: formu, lielumu, proporcijas, tā stāvokli un pagriezieni.

Siluets batikā ir dažāds:

- nenorobežots ar līniju;
- norobežots vai daļēji norobežots ar dažāda platuma līniju.

Batikā visbiežāk sastopams ir gaišs siluets uz tumša fona.

Līnija

Līnija batikā ir gan kompozīcijas palīg līdzeklis, gan patstāvīgs izteiksmes līdzeklis. Kā kompozīcijas palīg līdzeklis tā sadala visu lielo dekora laukumu nelielos regulāros vai neregulāros laukumos, izceļ galvenos, nozīmīgākos kompozīcijas elementus.

Kā kompozīcijas patstāvīgs elements ir grafisks izteiksmes līdzeklis. Piemēram, izšūtajā batikā audumā iešūjot diegu.

Var iegūt arī noslēgtas līnijas- apli, ovālu, kvadrātu, rombu u. c.

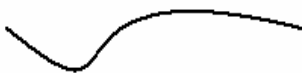
„Līnija var būt vertikāla, horizontāla, slīpa, nepārtraukta, pārtraukta, dažāda platuma un garuma.” (22)

Līniju veidi

1. Taisna līnija. Iet tikai vienā virzienā- horizontāli, vertikāli vai slīpi.

2. Liekta līnija. Iesākto virzienu maina, pakāpeniski pārejot citā.

3. Lauzta līnija. Pretstats liektajai līnijai. Asa virziena maiņa.

Līniju ritmi

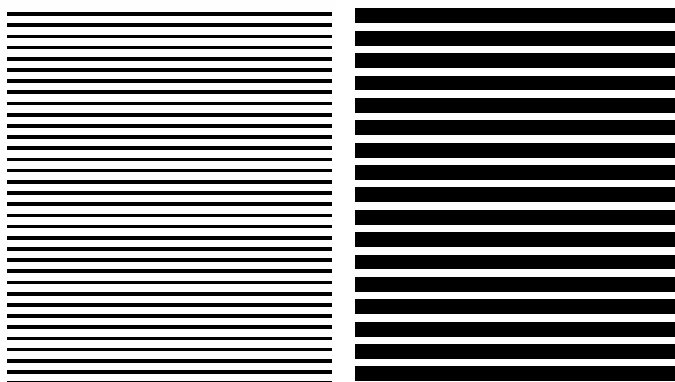
Dabā viss ir pakārtots ritmam, piemēram, viens otru nomaina gadalaiki, dienai seko nakts. Arī cilvēkam kā dabas sastāvdaļai dzīvē ir izstrādāts savs noteikts ritms, piemēram, ēšanas un gulēšanas laiks, elpošanai u. c.

Mākslā ritms izpaužas izmantojot mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus - punktu, līniju, kas atkārtojas noteiktā intervālā.

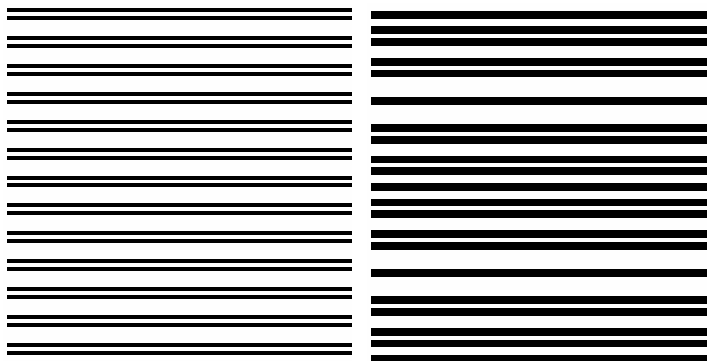
Līniju ritmi ir līniju izvietojums laukumā, kad tās atkārtojas noteiktā attālumā viena no otras. Līniju ritmi var būt izkārtoti gan simetriski, gan arī asimetriski.

Simetriski izkārtoti līniju ritmi:

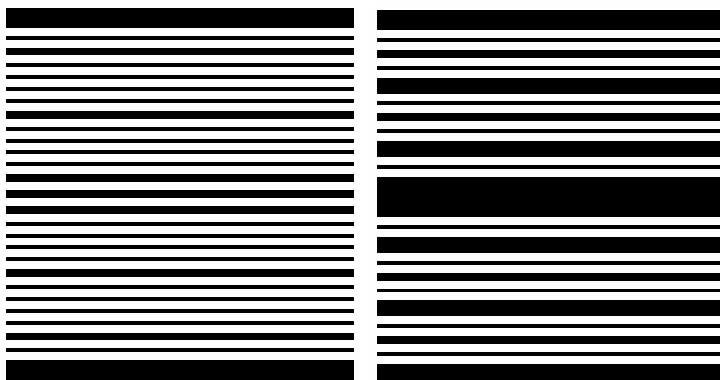
1. vienādi līniju biezumi, vienādas atstarpes starp tām;

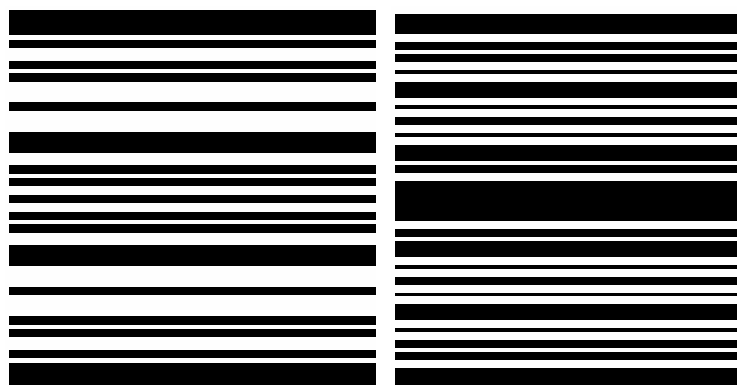
2. vienādi līniju biezumi, dažādas atstarpes starp tām;

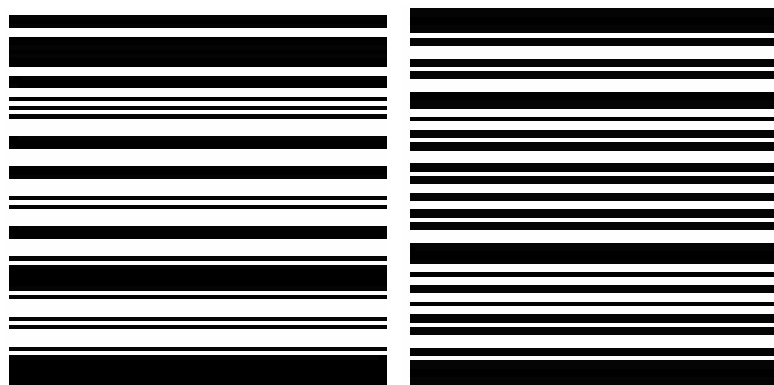
3. dažādi līniju biezumi, vienādas atstarpes starp tām;

4. dažādi līniju biezumi, dažādas atstarpes starp tām;

Asimetriski izkārtoti līniju ritmi. Šādu līniju ritma variantu ir iespējams izveidot tādu, kurā dažādi līniju biezumi ir ar dažādām atstarpēm starp tām.

Locītajā, izšūtajā un tītajā batikā ar šaurāku līniju var izcelt maznozīmīgāko kompozīcijas detaļu, ar platāko - nozīmīgāko. Šajās sietās batikas tehnikās parasti iegūst ļoti tipisku paplatu negludu līniju, kas līdzinās krāsu joslai.” (4, 17. – 18. lpp)

Krāsa

Krāsa - gaismas frekvences (viļņa garuma) uztveršana. Tā ir uztvere, kas ir dota cilvēkiem un to nodrošina acs smalkā uzbūve. „Krāsas fenomenam ir divējāda daba. Tās objektīvā sastāvdaļa ir gaisma, bet subjektīvā - redzes sajūta. Gaisma ierosina redzes nervu, un šo signālu smadzenes pārstrādā un uztver kā krāsu. Gaismas uztvere notiek tīklenē - iekšējā acs ābola apvalkā. Tīklenes mugurējā daļā atrodas gaismjūtīgie elementi (fotoreceptori) nūjiņas un vālītes. Vālītes uztver krāsas un ļoti spilgtu gaismu, bet nūjiņas - tikai gaismas spilgtumu.” (12, 6. – 8. lpp.) Uzkata, ka vājā gaismā darbojas tikai nūjiņas, tāpēc tumsā cilvēks krāsas neatšķir.

Pastāv trīs veidu vālītes: vienas vairāk reaģē uz sarkano krāsu, otras uz zaļo un trešās uz zilo, kā rezultātā veidojas citas krāsas. Krāsas sajūta rodas no visu vālīšu veidu kombinācijas.

„Cilvēka acs uztver dažāda garuma (380- 760 nm (nanometri)) redzamās gaismas viļņus. Dabā novērojamās krāsas iedala ahromātiskajās (baltā, melnā) un hromātiskajās (visas pārējās) krāsās. Cilvēks spēj izšķirt ap 300 ahromātisko un desmitiem tūkstošu hromātisko krāstoņu dažādās spilgtuma un piesātinātības kombinācijās. ” (14, 264. lpp.)

„Šo visu krāsu bagātību veido 7 spektra krāsas: sarkana, oranža, dzeltena, zaļa, gaišzila, tumšzila un violeta. Katrai no šīm krāsām atbilst noteikts redzamās gaismas viļņa garums. ” (9)

6. 1. tabula

Krāsas gaismas viļņu garumi

Krāsa	Viļņa garums(nm)
Sarkana	760- 620
Oranža	620- 590
Dzeltena	590- 560
Zaļa	560- 500
Gaišzila	500- 480
Tumšzila	480- 450
Violeta	450- 380

Neitrālās jeb ahromātiskās krāsas

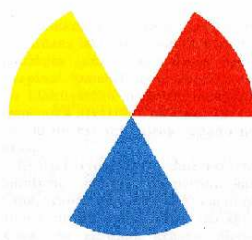
„Krāsa ir priekšmeta būtiska īpašība, ko uztver ar redzi. ” (10, 79. lpp.)

„Tulkojumā no gr. val. „ahromatos” nozīmē bezkrāsas, nekrāsots. Tādēļ pie šādām krāsām tiek iedalītas baltā un melnā. ” (22, 89. lpp.)

Neitrālās krāsas parasti izvēlas pamatlaukumam, jo uz tāda fona labi izceļas košās krāsas. Baltā krāsa optiski paplašina telpu. Uz šāda fona labāk izceļas vēsie toņi. Melnai krāsai ir tieksme optiski samazināties. Uz šī fona labāk izceļas siltie toņi.

Hromātiskās krāsas

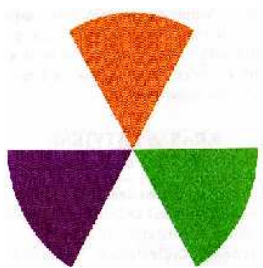
Pēc zinātniskās krāsu mācības izšķir trīs pamatkrāsas - sarkanu, dzeltenu, zilu. Tās nevar iegūt no citu krāsu sajaukuma.

6. 13. att. Trīs krāsu(pamatkrāsu) aplis (9)

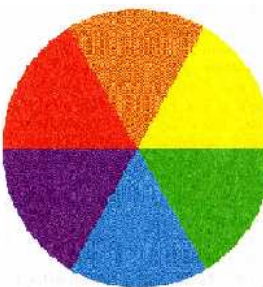
Sajaucot divas pamatkrāsas iegūst atvasinātās krāsas jeb papildkrāsas:

1. sarkana + dzeltena = oranža;
2. dzeltena + zila = zaļa;
3. zila + sarkana = violeta.

6. 14. att. Trīs krāsu(atvasināto krāsu) aplis (9)

No pamatkrāsām un atvasinātajām krāsām iegūstam sešu krāsu apli.

6. 15. att. Sešu krāsu(pamatkrāsu un atvasināto krāsu) aplis (9)

Pamatkrāsa un atvasinātā jeb papildkrāsa, kas sešu krāsu aplī atrodas viena otrai pretī un ir savstarpēji viskontrastējošākās sauc par pretkrāsām jeb kontrastkrāsām.

Pretkrāsu pāri ir:

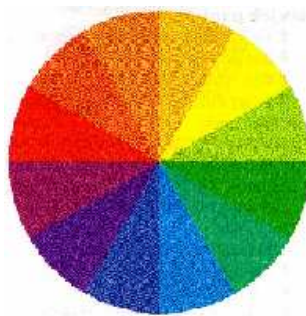
1. dzeltens - violets;
2. sarkans - zaļš;

3. zils - oranžs.

Kompozīcijā viena otrai blakus novietotas pretkrāsas rada nepatīkamu un uzbudinošu iespaidu. Abu kontrastkrāsu apvienojums dod brūni pelēku nokrāsu.

Sajaucot pamatkrāsas ar šai krāsai blakus esošo papildkrāsu, iegūst blakuskrāsas jeb radniecīgās krāsas.

Pamatkrāsas, papildkrāsas un blakuskrāsas izkārtojot noteiktā secībā, izveidojas divpadsmit krāsu aplis.

6. 16. att. Divpadsmit krāsu aplis (9)

Kompozīcijā izšķir vēl siltās un vēsās krāsas. Pie siltajām pieder dzeltenā, oranžā un sarkanā, bet pie vēsajām - zaļā, zilā un violetā krāsa. Taču ikviena krāsa var būt gan siltāka, gan vēsāka, tikai atkarīgs ir tas, kādai krāsai tā atrodas blakus.

Lai kompozīciju izveidotu saskanīgu krāsās, jāievēro pašas krāsas izvēle, krāsas vērtība, ko izsaka ar gaišuma pakāpi (tuvāk baltam vai melnam), krāsas intensitāte jeb piesātinājums (tuvāk pelēkam).

6.6. Krāsas psihofizioloģiskā iedarbība

„Jau izsenis cilvēki bija ievērojuši krāsu lielo ietekmi gan uz cilvēkiem, gan arī uz dzīvniekiem. Vienas no tām nomierina un priecē, citas - satrauc un rosina pat uz agresīvu rīcību. Iepazīstot krāsas, redzam, ka no tām veidojas krāsu grupas ar atšķirīgām īpatnībām. To zinot un apzinīgi izvēloties krāsas, varam radīt attiecīgu noskaņu. ” (19)

Pēc zinātnieku pētījumiem krāsu uztvere atkarīga no temperamenta, pieredzes un dzīvesvietas. Vienam tā var labvēlīga, maigi stimulējoša, otram par daudz uzbudinoša. Iedarbība var mainīties atkarībā no psihoemocionālā stāvokļa.

Dažādās kultūras krāsu simboliskā nozīme atšķiras. Eiropiešiem sēras izsaka melna, bet indiešiem - balta krāsa.

„ Krāsas psihofizioloģiskā iedarbība:

1. dzeltenā ir pati optimistiskākā krāsa. Tā ir saules krāsa un simbolizē prātu un mērķtiecību. Dzeltenajai ir daudz toņu, kurus neuzskata par siltajiem. Tā stiprina veģetatīvo un asinsvadu sistēmu, mazina stresu, normalizē gremošanu un limfas apriti. Uzlabo ādas stāvokli un veicina sārņu vielu izdalīšanos. Veicina intelektuālo attīstību;
2. zaļā ir dabas un labklājības krāsa. Veicina šūnu atjaunošanos, mazina ādas kairinājumu, nostiprina nervu sistēmu un atjauno harmoniju organismā. Mazina trokšņu un karstuma iespaidu;
3. sarkanā ir dzīves spēka krāsa. Veicina eritrocītu veidošanos, aktivizē vielmaiņu un ceļ asinsspiedienu, stimulē elpošanu, labvēlīgi ietekmē tauku un sviedru dziedzerus, uzlabo ādas stāvokli aknes un ekzēmas gadījumā, normalizē iekšējo orgānu darbību. Pastiprina troksni un karstumu. Tā kā šai krāsai ir daudz toņu, to iedarbība ir atšķirīga. Sārtā stimulē jutekliskumu, iztēli un mērķtiecību. Avenkrāsa apliecina dzīvesparu un individualitāti un veicina ticību saviem spēkiem. Ugunskrāsa - mērķtiecību un gribasspēku. Rozā - nomierina, rada komfortu un paātrina atveseļošanos. Spilgti sarkanā vairo adrenalīnu;
4. oranžā ir silta un aktīva krāsa. Svarīga depresijas ārstēšanai. Normalizē vielmaiņu, stiprina iekšējos orgānus un muskulatūru. Ieteicams sausas ādas kopšanas un grūtniecības gadījumā;
5. zilā ir pati vēsākā krāsa - tīra un dziļa. Rada svaiguma un vēsuma izjūtu. Nomierina, pazemina asinsspiedienu, stiprina nervu sistēmu, samazina ēstgribu cilvēkiem ar lieko ķermeņa masu, veicina sārņu vielu izdalīšanos. Ieteicama galvassāpju un taukainas ādas ārstēšanas gadījumā. Mērķtiecības un aktīvas darbības krāsa, dod spēku, spēj saglabāt mieru;
6. indigo uzskata par intuīcijas krāsu. Iesaka psihisku traucējumu ārstēšanas gadījumā;

7. violeto uzskata par iedvesmas krāsu. Līdzsvaro fizisko un garīgo enerģiju. Rosina iedvesmu, jaunradi un sapņus.” (9, 11)

Izvēloties krāsas cilvēks izsaka to, kā viņam pietrūkst, vienlaikus atklājot temperamenta vai rakstura šķautni.

7. UZDEVUMU KOPA TĒMAI „KRĀSU MĀCĪBAS UN SIETĀS BATIKAS TEHNIKAS APGUVE”

Abām klasēm izstrādāju tematisko plānu 6 stundām. Kopumā šie plāni ir vienādi gan mērķu ziņā, gan apgūstamo zināšanu ziņā, gan arī izmantoto mācību metožu ziņā. Vienīgā atšķirība paredzēta mācību organizācijas vispārīgo formu izvēlē pirmajā nodarbībā - 7. a klasē izmantošu frontālo un individuālo mācību organizācijas vispārīgo formu, taču otrajā klasē pie šīm formām vēl tiks izmantota arī grupālā, kas vairāk izpaudīsies kā pāru darbs, ko vēlāk paredzēts prezentēt, līdz ar to atšķirīgas būs arī apgūstamās prasmes un iemaņas.

Uzdevumi 7. a klases 1. un 2. mājturības stundai

Pirmie trīs uzdevumi paredzēti kompozīcijas apguvei, piemēram, laukuma kompozīcija, kompozīcijas mākslinieciskie izteiksmes līdzekļi: punkts, līnija, krāsa.

1. uzdevums - tests par krāsu mācību. Testa pārbaude notiks pārrunu veidā. Tiks pārrunāti visi atbilžu varianti, taču vispirms - pareizās atbildes variants. Vērtēšanas kritēriji - atbilžu pareizība, skaidrība.
2. uzdevums - nosaukt laukuma kompozīcijas veidus. Laukuma kompozīcijas veidi tiek zīmēti uz tāfeles. Vērtēšanas kritēriji - atbilžu pareizība.
3. uzdevums - izmantojot šajās stundās apgūto, izgatavot gala darbam - somai paredzētās skices. Un rezultātā no šīm skicēm izvēlēties pašu labāko un realizēs to somā. Darbā jāietver krāsu mācībā (lai būtu redzamas gan pamatkrāsas, gan atvasinātās krāsas) un laukuma kompozīcijā (centrālā, klājošā, dinamiskā laukuma kompozīcija) apgūtais. Somas tiek piedāvātas jau sašūtas.

Vērtēšanas kritēriji :

- aktivitāte;
- sadarbība;
- radošums;
- skices atbilstība norādītajiem laukuma kompozīcijas veidiem.

Uzdevumi tiek vērtēti ar ieskaitīts/ neieskaitīts.

Uzdevumi 7. b klases 1. un 2. mājturības stundai

1. uzdevums - sadalīties pa pāriem un sagatavot prezentāciju par vienu no sietās batikas veidiem un iepazīstināt pārējās skolnieces. Vērtēšanas kritēriji - sadarbība, aktivitāte.
2. uzdevums - tests par krāsu mācību. Testa pārbaude notiks pārrunu veidā. Tiks pārrunāti visi atbilžu varianti, taču vispirms - pareizo atbildes variantu. Vērtēšanas kritēriji - atbilžu pareizība, skaidrība.
3. uzdevums - nosaukt laukuma kompozīcijas veidus. Laukuma kompozīcijas veidi tiek zīmēti uz tāfeles. Vērtēšanas kritēriji - atbilžu pareizība.

4. uzdevums - izmantojot šajās stundās apgūto, izgatavot gala darbam - somai paredzētās skices. Un rezultātā no šīm skicēm izvēlēties pašu labāko un realizēs to somā. Darbā jāietver krāsu mācībā (lai būtu redzamas gan pamatkrāsas, gan atvasinātās krāsas) un laukuma kompozīcijā (centrālā, klājošā, dinamiskā laukuma kompozīcija) apgūtais.

Somas tiek piedāvātas jau sašūtas.

Vērtēšanas kritēriji :

- aktivitāte;
- sadarbība;
- radošums;
- skices atbilstība norādītajiem laukuma kompozīcijas noteikumiem.

Uzdevumi tiek vērtēti ar ieskaitīts/ neieskaitīts.

Uzdevumi 3. un 4. mājturības stundai

1. uzdevums - somas batikošana pēc savas izstrādātās darba skices. Darbā jāietver krāsu mācībā (lai būtu redzamas gan pamatkrāsas, gan atvasinātās krāsas) un kompozīcijā (laukumu dalījums izmantojot līnijas, joslas, punktus, ģeometriskas formas) apgūtais.
2. uzdevums - vērtēšanas kritēriju izstrāde nākošajai nodarbībai (nobatīkotās somas rezultātam) .
3. uzdevums - nobatīkotās somas pēcapstrāde - gludināšana.

Vērtēšanas kritēriji:

- aktivitāte un attieksme pret sava darba izpildi;
- radošums;
- atbilstība noteikumiem;

Kamēr tiek batīkotas somas, paralēli atkārtojam drošības noteikumus, kā arī gludekļa lietošanas pamācību.

Uzdevumi tiek vērtēti 10 ballu skalā.

Uzdevumi 5. un 6. mājturības stundai

1. uzdevums - darbu skate un savu klasesbiedreņu darbu novērtēšana.

Vērtēšanas kritēriji:

- darba rezultāts: atbilstība kompozīcijai, tehniskā kvalitāte, krāsu saskaņotība un kontrasts, kopskats;
- attieksme pret darbu;
- sadarbība (citu darbu novērtēšana) .

Uzdevums tiek vērtēts 10 ballu skalā.

7. 1. tabula

Vērtēšanas kritēriji un tiem atbilstošais punktu skaits

Kritēriji	Attieksme pret darbu	Atbilstība kompozīcijai	Tehniskā kvalitāte	Krāsu saskaņotība, kontrasts	Kopskats
Punkti	1- 4	1- 6	1- 5	1- 5	1- 10

7. 2. tabula

Punktu skaits un tiem atbilstošais vērtējums

Punkti	4- 6	7- 8	9- 10	11- 12	13- 14	15- 16	17- 19	20- 22	23- 24	25- 30
Balles	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

8. TEMATISKIE PLĀNI

8.1. Batika 7 a. klasei

(6 stundas)

Stundas temats		1, 2 stunda	3, 4 stunda	5, 6 stunda
		Batikas tehnika. Sietās batikas pamatu apguve (skat. 2. pielikumu). Kompozīcijas pamatu apguve. Skiču zīmēšana. Pārbaudes darbs- anketa par krāsu mācību (skat. 1. pielikumu) .	Sietās batikas pamatu un mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu apguve. Somas batikošana pēc izvēlētās skices.	Batikoto somu novērtēšana pēc iepriekšējā stundā izvirzītajiem vērtēšanas kritērijiem.
Mērķi	Izglītojošais mērķis	<ul style="list-style-type: none"> • apgūt faktus par batikas vēsturi un iepazīties ar sietās batikas veidiem, un drošības noteikumiem; • veidot pamatprasmes sietajā batikā; • nostiprināt zināšanas laukuma kompozīcijā un krāsu mācībā. 	<ul style="list-style-type: none"> • apgūt praktiskas iemaņas somas batikošanā, izmantojot mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Apgūt praktiskas iemaņas vērtēšanā.
	Audzinošais mērķis	<ul style="list-style-type: none"> • veidot interesi par rokdarba veidu; • veidot prasmi sadarboties. 	<ul style="list-style-type: none"> • veidot interesi par rokdarba veidu; • veidot prasmi sadarboties. 	<ul style="list-style-type: none"> • prast novērtēt ne tikai savu, bet arī citu skolnieču darbus.

	Attīstošais mērķis	<ul style="list-style-type: none"> • attīstīt fantāziju; • attīstīt prasmi ideju, ieceri attēlot uz papīra ar mākslinieciskajiem izteiksmes līdzekļiem. 	<ul style="list-style-type: none"> • attīstīt prasmes un iemaņas krāsu jaukšanā; • attīstīt prasmes vērtēšanas kritēriju izvirzīšanā. 	<ul style="list-style-type: none"> • attīstīt prasmi vērtēšanā. .
	Apgūstamās zināšanas, jēdzieni, prasmes un iemaņas	<ul style="list-style-type: none"> • saskata batikotu audumu izmantošanu interjerā un tērpā; • piedāvā batikošanas iespējas gatavu izstrādājumu rotāšanā; • iepazīstās ar sietās batikas veidiem. • nostiprina zināšanas laukuma kompozīcijā un krāsu mācībā; • iepazīstās ar drošības noteikumiem. 	<ul style="list-style-type: none"> • batiko somu pēc izvēlētās skices. • prot veikt batikota izstrādājuma pēcapstrādi; • vērtēšanas kritēriju izstrāde mājturībā un tehnoloģijās. 	<ul style="list-style-type: none"> • veic gala darbu savstarpējo vērtēšanu.
	Mācību metodes	stāstījums; demonstrējums; prāta vētra; praktiskais darbs; anketēšana.	stāstījums; demonstrējums; praktiskais darbs.	ekspozīcijas iekārtošana.
	Uzskates līdzekļi	paraugi ar krāsu mācības un sietās	paraugi ar krāsu mācības un sietās	

	batikas tehnikas dažādajiem veidiem, attēli no batikas vēstures, dažādi batikoti priekšmeti (skat. 3. pielikumu).	batikas tehnikas dažādajiem veidiem, dažādi batikoti priekšmeti.	
Darbam nepieciešamie materiāli	pierakstu klade; pildspalva; A 4 formāta baltas lapas(somu skicēm); krāsainie zīmuļi.	pierakstu klade; pildspalva; izgatavotā skice; soma; auduma batikošanas pamatkrāsas; gumijas cimdi; marle; trauki; plīts; izlietne; gludeklis un gludināmais dēlis; soda- trauku un izlietņu tīrīšanai.	pierakstu klade; pildspalva; obatikotās somas.
Mācību organizācijas formas	frontālā; individuālā.	frontālā; grupālā; individuālā.	frontālā; individuālā.
Vērtēšana	Darba vērtējums stundā tiek izlikts ar ieskaitīts/ neieskaitīs.	Darba vērtējums stundā tiek izlikts 10 ballu skalā.	Darba vērtējums stundā tiek izlikts 10 ballu skalā, atbilstoši izstrādātajiem kritērijiem.

8.2. Batika 7 b. klasei

(6 stundas)

Stundas temats		1, 2 stunda	3, 4 stunda	5, 6 stunda
		Batikas tehnika. Sietās batikas pamatu apguve (skat. 2. pielikumu). Kompozīcijas pamatu apguve. Skiču zīmēšana. Pārbaudes darbs - anketa par krāsu mācību (skat. 1. pielikumu) .	Sietās batikas pamatu un mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu apguve. Somas batikošana pēc izvēlētās skices.	Batikoto somu novērtēšana pēc iepriekšējā stundā izvirzītajiem vērtēšanas kritērijiem.
Mērķi	Izglītojošais mērķis	<ul style="list-style-type: none"> • apgūt faktus par batikas vēsturi un iepazīties ar sietās batikas veidiem, un drošības noteikumiem; • veidot pamatprasmes sietajā batikā; • nostiprināt zināšanas laukuma kompozīcijā un krāsu mācībā. 	<ul style="list-style-type: none"> • apgūt praktiskas iemaņas somas batikošanā, izmantojot mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Apgūt praktiskas iemaņas vērtēšanā.
	Audzinošais mērķis	<ul style="list-style-type: none"> • veidot interesi par rokdarba veidu; • veidot prasmi sadarboties. 	<ul style="list-style-type: none"> • veidot interesi par rokdarba veidu; • veidot prasmi sadarboties. 	<ul style="list-style-type: none"> • prast novērtēt ne tikai savu, bet arī citu skolnieču darbus.
	Attīstošais	<ul style="list-style-type: none"> • attīstīt 	<ul style="list-style-type: none"> • attīstīt 	<ul style="list-style-type: none"> • attīstīt

	mērķis	fantāziju; <ul style="list-style-type: none"> • attīstīt prasmi ideju, ieceri attēlot uz papīra ar mākslinieciskajiem izteiksmes līdzekļiem. 	prasmes un iemaņas krāsu jaukšanā; <ul style="list-style-type: none"> • attīstīt prasmes vērtēšanas kritēriju izvirzīšanā. 	prasmi vērtēšanā. .
Apgūstamās zināšanas, jēdzieni, prasmes un iemaņas	<ul style="list-style-type: none"> • saskata batikotu audumu izmantošanu interjerā un tērpā; • piedāvā batikšanas iespējas gatavu izstrādājumu rotāšanā; • iepazīstās ar sietās batikas veidiem. • nostiprina zināšanas laukuma kompozīcijā un krāsu mācībā; • iepazīstās ar drošības noteikumiem. 	<ul style="list-style-type: none"> • batiko somu pēc izvēlētās skices. • prot veikt batikota izstrādājuma pēcapstrādi; • vērtēšanas kritēriju izstrāde mājturībā un tehnoloģijās. 	<ul style="list-style-type: none"> • veic gala darba savstarpējo vērtēšanu. 	
Mācību metodes	stāstījums; demonstrējums; prāta vētra; praktiskais darbs; anketēšana.	stāstījums; demonstrējums; praktiskais darbs.	ekspozīcijas iekārtošana.	
Uzskates līdzekļi	paraugi ar krāsu mācības un sietās batikas tehnikas	paraugi ar krāsu mācības un sietās batikas tehnikas		

	dažādajiem veidiem, attēli no batikas vēstures, dažādi batikoti priekšmeti (skat. 3. pielikumu).	dažādajiem veidiem, dažādi batikoti priekšmeti.	
Darbam nepieciešamie materiāli	pierakstu klade; pildspalva; A 4 formāta baltas lapas(somu skicēm); krāsainie zīmuļi.	pierakstu klade; pildspalva; izgatavotā skice; soma; auduma batikošanas pamatkrāsas; gumijas cimdi; marle; trauki; plīts; izlietne; gludeklis un gludināmais dēlis; soda- trauku un izlietņu tīrīšanai.	pierakstu klade; pildspalva; nobatiktās somas.
Mācību organizācijas formas	frontālā; individuālā; grupālā.	frontālā; individuālā; grupālā.	frontālā; individuālā.
Vērtēšana	Darba vērtējums stundā tiek izlikts ar ieskaitīts/ neieskaitīts.	Darba vērtējums stundā tiek izlikts 10 ballu skalā.	Darba vērtējums stundā tiek izlikts 10 ballu skalā, atbilstoši izstrādātajiem kritērijiem.

9. TĒMAS „KRĀSU MĀCĪBAS UN SIETĀS BATIKAS TEHNIKAS APGUVE” APROBĀCIJA SKOLĀ

Savu diplomdarba tēmu aprobēju Skrundas 1. vidusskolā 7. a un 7. b klasē. Šajās abās klasēs ir dažāds skolnieču skaits, a klasē 8, bet b klasē 13. Šīs abas klases ir ļoti atšķirīgas, ja vienā klasē skolnieces ar interesi darbojās stundās, tad otrajā jau nācās mazliet aizrādīt.

Pēdējā nodarbībā notiks gala darba vērtēšana, kurā būs iesaistītas gan skolnieces, gan arī skolotāja. Šo savstarpējo darbu vērtēšanu izvēlējos, jo, manuprāt, skolēniem ir svarīgi zināt pēc kādiem kritērijiem tiek vērtētas viņu zināšanas un prasmes, iejusties skolotāja tēlā, kā arī veicināt labvēlīgu sadarbību starp skolēniem.

9.1. 7. a klases mājturības un tehnoloģiju stundu analīze

1. un 2. stundas analīze

Skolnieces bija gatavojušās stundām, jo visām līdzī bija paņemtas gan pierakstu klades, gan mācību grāmatas, lai vieglāk būtu strādāt, sekot līdzī jaunajai vielai.

Motivācijai apgūt jauno vielu, vēl neiepazītu tehniku, izmantoju daudz un dažādus batikotus uzskates līdzekļus, kā, piemēram, somas, dekoratīvās šalles, salvetes. Īpašu prieku radīja tas, ka stundu noslēgumā skolnieces atzina, ka batikotās šalles izskatoties daudz labāk par veikalā sastopamajām. Uzskatu, ka ar šo uzskati radīju skolniecēs motivāciju apgūt sietās batikas tehniku visām 3 nodarbībām.

Tā kā iepriekš skolnieces bija izšuvušas spilvenu bārķšu tehnikā, man bija atvieglots uzdevums laukuma kompozīciju veidu mācīšanā. Uzdevumu veicu kā zināšanu atkārtojumu, zīmējot uz tāfeles un liekot minēt laukuma kompozīcijas veidus.

Krāsu mācībā izmantoju savu izveidotu anketu, ar kuras palīdzību centos noskaidrot skolnieču zināšanas no iepriekšējās klasēs apgūtā. Pats svarīgākais, ka iepriekš skolnieces netika brīdinātas par to, lai atkārtu zināšanas par krāsu mācību. Kā rezultātā viņas zināja ļoti daudz. Pārrunājām ne tikai pareizos atbilžu variantus, bet arī pārējos. Tika papildinātas zināšanas par krāsas psihofizioloģisko iedarbību.

Stundās izmantoju dažādas mācību metodes - stāstījumu, demonstrēšanu, anketēšanu. Informācijas pierakstīšana par sietās batikas tehniku un veidiem bija nedaudz par daudz, jo jutu, ka skolnieces ir nogurušas. Lai mazinātu nogurumu, demonstrēju dažādus attēlus no sietās batikas vēstures un sietās batikas veidiem, kā arī skolnieces pašas skatīja mācību grāmatās sastopamos attēlus.

Lai varētu batikot somas, skolnieces zīmēja skices, izmantojot kādu no laukuma kompozīcijas veidiem un mākslinieciskajiem izteiksmes līdzekļiem. Šajās stundās atainojās pirmajā stundā apgūtais.

Stundas kopumā izdevušās, skolnieces bija pretimnākošas, aktīvas, arī kārtības uzturēšana klasē nesagādāja nekādas problēmas. Meitenes bija diezgan zinošas kompozīcijā, atlika tikai teorētiski apgūt sietās batikas tehniku.

Tā kā pašai interesēja tieši sietās batikas tehnika, tad arī informāciju biju savākusi diezgan laicīgi un iepazinusies ar to, sagatavojusi uzskates materiālus, tāpēc bija viegli strādāt. Kā pedagogs biju daudz drošāka, izveidojās labs kontakts ar klasi.

3. un 4. stundas analīze

Šajā nodarbībā skolnieces batikoja somas. Praktiskajai nodarbībai bija gatavojušās, līdzī paņemtī dažādi palīgmateriāli somas batikošanai, gumijas cimdi, iepriekšējā nodarbībā uzzīmētā skice.

Gatavojot somas batikošanai, skolnieces darbojās ar lielu interesi un ar nepacietību gaidīja, kad varēs likt krāsā, bija ļoti aktīvas. Ja vajadzēja, tad arī viena otrai palīdzēja, veidojās laba sadarbība.

Pirms batikošanas pārbaudīju zināšanas par drošības noteikumiem. Meitenes bija cītīgi mācījušās, kā arī starpbrīdī atkārtājušas.

Lai stundas būtu interesantākas demonstrēju kā rīkoties ar gludekli un vēlāk liku to darīt arī meitenēm pašām - iejusties skolotājas lomā un nodemonstrēt pārējām klasesbiedrenēm. Skolnieces darbojās ar interesi.

Kā arī pārrunājām par vērtēšanu, tās kritērijiem, jo nākošajā nodarbībā tiks veidota izstāde, kurā vērtēs gan skolotāja, gan pašas skolnieces. Izstrādātie vērtēšanas kritēriji tika ierakstīti pierakstu kladēs, lai nākošajās stundās būtu vieglāk strādāt. Kā atzina skolnieces, tad pirmoreiz notiks savstarpējā vērtēšana. Šī ideja patika.

Vislielāko interesi izraisīja nobatikoto somu rezultāts, ar nepacietību tika skalotas un gludinātas. Visas skolnieces bija ļoti apmierinātas ar savām nobatikotajām somām, kā arī priecājās par citu darbiem. Klasē valdīja prieks.

Nodarbības beigās izliku vērtējumu 10 ballu skalā par aktivitāti, radošumu un attieksmi pret darbu.

5. un 6. stundas analīze

Skolnieces uz stundām ieradās savlaicīgi. Tā kā bija pagājis diezgan ilgs laiks kopš tikāmies pēdējo reizi, jo iekrita pavasara brīvlaiks, tad stundas sākumā pārrunājām iepriekšējā nodarbībā izstrādātos vērtēšanas kritērijus. Lai skolniecēm būtu vieglāk vērtēt, kritērijus un punktus uzrakstīju uz tāfeles.

Skolnieces ar skolotājas palīdzību iekārtoja izstādi (ekspozīciju) . Sarūgtināja tas, ka visām nebija paņemtas līdzī somas.

Redzot šos darbus secināju, ka meitenes ir strādājušas ar interesi. Somas izskatījās ļoti skaistas gan krāsu ziņā, gan arī sarežģītas laukuma kompozīcijas ziņā, bet bija arī tādi darbi, kuros neizcēlās laukuma kompozīcija, toties krāsas visām bija spilgtas. Arī tehniskā kvalitāte bija laba, visas somas bija atnestas otrreiz izgludinātas. Meitenēm rūpēja iegūt labu gala novērtējumu.

Lai arī skolnieces savstarpējā vērtēšanā piedalījās pirmoreiz, darbu veica diezgan labi. Patika, ka viena otrai deva padomus kā būtu bijis labāk. Pašas pat nosauca klases vislabāko darbu.

Ar batikošanu skolniecēm bija iespēja paaugstināt savu kopējo semestra atzīmi, jo tās bija labas.

Stundas noslēgumā meitenes izteica savus uzskatus par šīm batikas stundām un bija prieks dzirdēt uzslavas. Kā atzina skolnieces, vislielākais labums pēc šīm stundām bija tas, ka nebija jāpilda daudz praktisko mājasdarbu.

Arī man kā pedagogam ar šīs klases skolniecēm bija ļoti viegli strādāt, jo bija aktīvas, darboties gribošas, paklausīgas un pildīja visus manus norādījumus. Varēja just, ka viņām esmu skolotāja.

9. 1. tabula

7. a klases skolnieču darbu novērtējums

Vārds	Vērtēšanas kritēriji						Punkti	Balles
	Radošums	Skices atbilstība kompozīcijai	Kompozīcijas sarežģītība	Kontrasts	Tehniskā kvalitāte	Kopskats		
Ieva	4	3	5	3	5	10	30	10
Vīta	4	3	4	3	5	10	29	10
Ivonna	2	3	2	3	3	5	18	7
Līga S.	3	3	3	2	4	7	22	8
Līga U.	3	3	3	3	3	7	22	8
Madara	4	3	3	3	4	7	24	9
Signija	4	2	5	2	4	5	22	8
Kopā	24	20	25	19	28	51	167	

9.2. 7. b klases mājturības un tehnoloģiju stundu analīze

1. un 2. stundas analīze

Skolnieces gatavojušās stundām, visām līdzīgi paņemtas gan pierakstu klades, gan arī mācību grāmatas.

Motivācijai apgūt jauno tehniku, izmantoju tos pašus uzskates līdzekļus, ko 7. a klasei. Tikai šīm meitenēm jau stundas sākumā attieksme bija nedaudz sliktāka, bija grūtāk motivēt. Bet, kad uzzināja, ka būs jābatiko somas, tad gan ar interesi iesaistījās stundās.

Stundas sākumā pastāstīju par sietās batikas vēsturi, tālāk skolnieces dalījās pa pāriem un no mācību grāmatās sastopamās informācijas gatavoja īsu prezentāciju pārējām klasesbiedrenēm par dažādajiem sietās batikas veidiem. Tā kā stundās atradās 8 meitenes, tad bija ļoti viegli sadalīties pāros. Tādējādi skolnieces varēja iejusties skolotāja tēlā.

Darbs tika veikts labi, lai gan dažām nācās aizrādīt, lai strādā kopā. Pēc nodarbības pārrunājot ar mājturības skolotāju par šīm 2 vadītajām stundām, atzina, ka arī pašai sagādā nedaudz grūtības vadīt stundas šai klasei, jo skolniecēm nav motivācijas apgūt mājturības priekšmetu.

Tāpat tika pārbaudītas skolnieču zināšanas par laukuma kompozīcijas veidiem un krāsu mācību. Arī šīs meitenes atcerējās ļoti daudz no iepriekš apgūtā. Šai klasei labāk padevās tests par krāsu mācību. Daudz interesējās arī par nepareizajiem atbilžu variantiem. Veidojās labs kontakts ar klasi.

Šajās stundās izmantoju pilnīgi tās pašas mācību metodes, ko 7. a klasei, vienīgi iekļaujot vēl pāru darbu - sagatavot īsu prezentāciju par kādu no sietās batikas veidiem. Manuprāt, šī nodarbība izvērtās daudz atvērtāka nekā otrajai klasei. Varēju vairāk iepazīt skolnieces.

Lai varētu batikot somas, skolnieces zīmēja skices, izmantojot kādu no laukuma kompozīcijas veidiem un mākslinieciskajiem izteiksmes līdzekļiem. Šajā uzdevumā atainojās pirmajā stundā apgūtais.

Kopumā abas stundas izdevušās, kaut gan nedaudz problēmas sagādāja skolnieču motivācija apgūt jauno tehniku stundas sākumā.

Mājasdarbā uzdevu vēlreiz izlasīt mācību grāmatā sastopamo informāciju par sieto batikā, tās veidiem un obligāti zināt drošības noteikumus praktiskajai nodarbībai.

3. un 4. stundas analīze

Skolnieces praktiskajai nodarbībai bija gatavojušās, bija paņemti līdzīgi visi nepieciešamie darbarīki un materiāli, kā arī iepriekšējās stundās izveidotā somas kompozīcija.

Stundas sākumā tika sagatavota soma batikošanas procesam. Atšķirībā no otras klases, šī strādāja daudz lēnāk, jo apzinājās, ka starp stundām ir arī 45 minūšu garš starpbrīdis, kura

laikā varēs pabeigt sagatavot somu, kaut gan visas pabeidza vēl pirms bija nozvanījis zvans.

Lielākā daļa skolnieču savām somām izvēlējās laukuma klājošo kompozīciju, tāpēc arī iznāca darboties ilgāk. Tās, kuras bija pabeigušas strādāt, gāja palīdzēt citām meitenēm. Stundas beigās pārbaudīju zināšanas par drošības noteikumiem, arī šīs klases skolnieces bija cītīgi mācījušās.

Somas batikot salikām jau garā starpbrīža laikā (uz beigām) . Daudzām meitenēm batikšanas process izraisīja lielu interesi, vēroja kā audumā iesūcas krāsa.

Otrās stundas sākumā nodemonstrēju skolniecēm kā pareizi rīkoties ar gludekli un pēc tam aicināju arī pašas to atkārtot, rādot pārējām meitenēm priekšā, tādējādi radot priekšstatu par skolotāja lomu. Pēc demonstrēšanas tika skalotas somas un liktas batikot citā krāsā un šis process meitenēs izraisīja vēl lielāku interesi un prieku.

Tālāk skolnieces tika iepazīstinātas ar to, ka nākošajā nodarbībā arī viņas iejutīsies skolotājas tēlā un vērtēs citu darbus. Šī ideja skolniecēm patika. Tāpēc pārrunājām par vērtēšanu, kopīgi izstrādājām vērtēšanas kritērijus, ko pierakstīja kladēs. Šie izvirzītie vērtēšanas kritēriji noderēs arī citās mājturības stundās, skolnieces aptuveni zinās kā tiek vērtēti viņu darbi.

Pēc tam tika ņemtas somas ārā no krāsas un skalotas. Bija liels prieks redzēt kā meitenes apjūsmo gan savu, gan arī citu darbus. Tālāk somas tika gludinātas.

Šajā nodarbībā varēja novērot, ka skolnieces bija izpalīdzīgas viena pret otru. Izvērtās labs kontakts gan starp pašām meitenēm, gan arī ar skolotāju.

Stundas nobeigumā izliku vērtējumu 10 ballu skalā par aktivitāti, radošumu un attieksmi pret darbu.

5. un 6. stundas analīze

Stundas sākumā ar skolniecēm pārrunājām par iepriekšējā nodarbībā izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem. Lai būtu vieglāk vērtēt, šos kritērijus un punktus uzrakstīju uz tāfeles.

Jau pirmās stundas laikā sarūgtināja tas, ka visām skolniecēm uz nodarbību nebija līdzī paņemtas somas, lai gan man pašai ļoti interesēja redzēt kāds būtu bijis rezultāts. No 10 somām, izstādē bija tikai 8.

Ja salīdzina ar otro 7. klasi, tad šajā klasē meitenes ir strādājušas nedaudz vienaldzīgāk, jo somām bija samērā slikta tehniskā kvalitāte - dažas neizgludinātas līdz galam acīmredzot, ka pēc iepriekšējās nodarbības tās atkal ir saburzījušās somās, vietām palikuši parastā zīmuļa nospiedumi, lai gan iepriekš tika piekodināts, lai nevelk stingras līnijas un vienai meitenei apdedzināta ar gludekli.

Darbus vērtēja arī pašas skolnieces. Vērtēšanas procesā skolnieces strādāja ar lielu interesi un atbildību, jo zināja, ka tiek vērtēti arī pašu sasniegumi.

Arī šajā klasē skolniecēm bija iespēja paaugstināt kopīgo semestra atzīmi, taču šādu izdevību izmantoja samērā maz skolnieču. Atzīmju ziņā šai klasei tās bija zemākas nekā otrajai 7. klasei.

Kopumā runājot par visām šīs klases mājturības nodarbībām, šīs meitenes bija nemotivētākas apgūt jauno tehniku, kas atspoguļojās jau pirmajā nodarbībā, lai gan kā pašas atzina, tad ar beigu rezultātu bija apmierinātas. Arī izstādē viss bija redzams! Iespējams, ka tas bija tādēļ, ka lielākā daļa skolnieču man ir personīgi pazīstamas un mani neuztvēra kā skolotāju.

9. 2. tabula

7. b klases skolnieču darbu novērtējums

Vārds	Vērtēšanas kritēriji						Punkti	Balles
	Radošums	Skices atbilstība kompozīcijai	Kompozīcijas sarežģītība	Kontrasts	Tehniskā kvalitāte	Kopskats		
Eva	3	2	2	3	2	4	16	6
Aija	3	3	2	3	4	7	22	8
Liene	3	3	2	3	5	10	26	10
Elina	4	3	2	3	4	8	24	9
Gita	2	3	2	3	2	4	16	6
Dženija	3	3	3	3	4	8	24	9
Ilze	3	3	2	3	3	5	19	7
Ieva	3	3	2	3	3	5	19	7
Zane	3	3	4	3	2	7	22	8
Arta	3	3	4	2	4	8	24	9
Kopā	30	29	25	29	33	66	212	

NOBEIGUMS

Diplomdarba tēma „Krāsu mācības un sietās batikas tehnikas apguve mājturībā un tehnoloģijās 7. klasē” ir aprobēta divās 7. klasēs ar dažādu skolnieču skaitu.

Iepazīstoties ar mājturības un tehnoloģiju priekšmeta mācību standartu un programmu, kā arī izstrādājot tematisko plānu un uzdevumu kopu, secināju, ka ar izveidotajiem uzdevumiem 7. klasei ir sasniegts standartā izvirzītais mērķis un realizēti tā uzdevumi. Skolnieces guva izpratni par jaunu materiālu apstrādes un izstrādājuma darināšanas iespējām un batikošanas tehnoloģiskā procesa norisi, attīstīja pašizpaušmi, iztēli, kā arī prasmi jaunapgūtās zināšanas un prasmes radoši pielietot turpmākajā dzīvē.

Lai tēma tiktu sekmīgi realizēta, svarīgi bija ievērot pusaudžu vecumposmam raksturīgākās īpašības, metodes kā strādāt ar skolniecēm, lai nerastos negatīva attieksme gan no meiteņu, gan arī no skolotājas puses.

Ar izstrādātajiem uzdevumiem skolnieces attīstīja tādas loģiskās domāšanas operācijas, kā analīzi - izvēloties visveiksmīgāk izstrādāto somas skici, sintēzi – spēja apvienot dažādus kompozīcijas mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus vienā laukuma kompozīcijā un abstrahēšanu – skices zīmēšanu, kā arī spēju radoši improvizēt.

Atšķirības izjutu arī attieksmē kā pret skolotāju, jo viena klase (7. a klase) mani uztvēra kā autoritāti, līdz ar to bija daudz vieglāk strādāt, veidojās labāka sadarbība ar skolniecēm. Iespējams, ka otrajā klasē būtu bijis vieglāk strādāt, ja vairāk būtu iepazinusies ar skolotājam izvirzītajām prasībām veiksmīgai sadarbībai. Līdz ar to, ka tagad ar šīm prasībām esmu iepazinusies tuvāk, šīs zināšanas iespējams izmantošu turpmākajā nākotnē. Problēmas nedaudz sagādāja arī tas, ka 7. b klases skolnieces pirmajā nodarbībā bija nemotivētākas apgūt jauno tehniku, taču beigās jau viss bija kārtībā. Manuprāt, šajā klasē skolniecēm motivācija mācīties nav radusies jau agrākajās klasēs un tāpēc tagad ir problēmu.

Lai nodarbības liktos daudz interesantākas, izvēlējos dažādot gan mācību organizācijas formas, gan arī mācību metodes.

Ja 7. a klasē pirmajā nodarbībā izmantoju frontālo un individuālo mācību organizācijas vispārīgo formu, tad otrajā klasē klāt nāca vēl grupālā mācību organizācijas vispārīgā forma (pa pāriem izveidot prezentāciju par kādu no sietās batikas veidiem un iepazīstināt pārējās skolnieces). Varētu pat teikt, ka veicu eksperimentu. Rezultātā man kā skolotājai veiksmīgāka likās 7. b klases pirmā nodarbība, jo skolniecēm bija iespēja attīstīt sadarbības spējas un iejusties pašām skolotāja tēlā, toties otrās klases skolnieces bija nedaudz nogurušas visu laiku uzņemt informāciju par batikas tehniku. Ar grupālo mācību organizācijas formu skolnieces nostiprināja zināšanas par jauno vielu, jo pētniecības ceļā tā visspilgtāk paliek atmiņā.

Izmantojot frontālo mācību organizācijas formu, iepazīstināju skolnieces ar teoriju par batikas vēsturi, sietās batikas veidiem (7. a klasei), pārrunājām testa rezultātus (jautājumus uzdeva skolotāja), pārbaudīju skolnieču zināšanas par laukuma kompozīcijas veidiem, kā arī iepazīstināju ar drošības noteikumiem batikošanas procesā. Tādā veidā tika izklāstīta būtiskākā informācija par jauno tēmu.

No mācību organizācijas konkrētajām formām tēmas aprobācijā izvēlējos vienu no pamatformām – mācību stundu un arī praktikumus. Mācību stundās skolnieces apguva pilnīgi jaunu tehniku bez priekšzināšanām, kā arī paplašināja un nostiprināja jau esošās prasmes un iemaņas kompozīcijā. Attīstīja patstāvību, izziņas interesi, radošu aktivitāti.

Praktiskajā darbā – somas batikošanā – atklājās, ko skolnieces ir apguvušas iepriekšējās stundās, kā arī redzēt attieksmi pret mācību darbu, radošumu. 7. a klasē skolnieces darbos izmantoja daudz sarežģītākas laukuma kompozīcijas, jo nopietnāk attiecās pret darbu.

Mācību procesā izmantoju tādas mācību metodes, kuras uzskatāmas par atbilstošākām mācību satura apguvei, t. i., pēc skolēnu izziņas aktivitātes un patstāvības mācībās – izskaidrojoši ilustratīvo, reproduktīvo, heuristisko un pētniecisko metodi.

Izskaidrojoši ilustratīvā metode izpaudās kā skolotāja stāstījums, ko papildināju ar dažādiem uzskates līdzekļiem – batikotiem priekšmetiem, attēliem. Šo metodi var izmatot tieši jaunu vielu apguvē, jo skolēnam nav priekšzināšanu un ar jauniegūto informāciju tiek ieinteresēts tālākā problēmas izpētē. Manuprāt, uzskates līdzekļus var izmantot vienmēr, jo tā tiek papildināta teorētiskā informācija un vieglāk uztvert to. Reizēm mēdz būt tā, ka skolēniem, piemēram, var būt attīstītāka redzes atmiņa, nevis dzirdes, tāpēc informāciju vieglāk uztvert ar attēlu, tabulu un shēmu palīdzību.

Ar reproduktīvās metodes palīdzību skolnieces jaunās iegūtās zināšanas pielietoja tā, lai veidotos prasmes un iemaņas. Šī metode attiecās uz skiču zīmēšanu un somu batikošanu. Ar šīs metodes palīdzību skolnieces bagātināja zināšanas, prasmes un iemaņas un attīstīja spēju radoši improvizēt, tātad attīstīja loģisko un abstrakto domāšanu, kas ļoti labi izpaužas tieši pusaudžu vecumposmā.

Heuristisko metodi izmantoju tādā veidā, ka ar testa palīdzību noskaidroju skolnieču zināšanas krāsu mācībā un tālāk jau pārrunājot katru atbildes variantu, protams, pirmais tika pārrunāts pareizais variants.

Pētnieciskā metode tika izmantota tikai vienai klasei (7. b klasei). Skolnieces veidoja prezentāciju par kādu no sietās batikas veidiem, izmantojot mācību grāmatās sastopamo informāciju, kā arī iepazīstināja pārējās meitenes ar iegūto informāciju. Šādā veidā tika dotas pilnvērtīgi, labi apjēgtas zināšanas, veidoja radošās darbības pieredzi.

Mācību procesā, manuprāt, vajag izmantot jebkuru no mācību metodēm, jo tā tiek dažādota stundas gaita, bet, lai rastos labākas zināšanas, tad visefektīvākā būtu pētniecības metode.

Lai mācību process būtu pilnvērtīgāks, ar skolniecēm pārrunājām arī par vērtēšanu un vērtēšanas kritērijiem gan citos mācību priekšmetos, gan arī mājturībā un tehnoloģijās. Izstrādājām kopīgus vērtēšanas kritērijus pēdējai nodarbībai, jo vērtēšanā piedalījās arī pašas meitenes. Rezultātā skolnieces bija apmierinātas ar šādu ideju, jo pirmo reizi pašas piedalījās šādā procesā.

Šie izstrādātie kritēriji būs kā orientieris arī turpmākajām praktiskajām mājturības un tehnoloģiju nodarbībām.

Veidojot mācību saturu tēmai „Krāsu mācības un sietās batikas tehnikas apguve” saskāros ar tādu problēmu, ka ir ļoti maz informācijas par sieto batiku acīmredzot, vaska batika ir daudz populārāka. Problēmu sagādāja arī atrast ziņas par batiku Latvijā, jo literatūrā tika pieminēta jauktā tehnika, iespējams, ka šī tehnika tur ietilpa.

Manuprāt, sietā batika ir pateicīga ar to, ka šādā veidā varēja apgūt gan laukuma kompozīcijas dažādos veidus, gan arī kompozīcijas mākslinieciskos izteiksmes līdzekļus – punktu, līniju, krāsu.

Par krāsas psihofizioloģisko ietekmi izvēlējos runāt, jo tā ir diezgan interesanta tēma ne tikai pieaugušajiem, bet arī bērniem. Skolnieces iepazinās ar to, kā krāsa ietekmē cilvēka psihisko stāvokli un jūtas, tādējādi iepazīstoties arī ar to, kādas krāsas apģērbus ieteicams valkāt.

Uzdevumu kopa un tematiskie plāni tika izstrādāti 6 nodarbībām. Lai stundās būtu interesantāk, uzdevumus centos dažādot – klausījās skolotājas stāstījumā, pildīja testu, zīmēja somu skices, batikoja somas, viena klase veidoja prezentāciju par kādu no sietās batikas veidiem, līdz ar to mainījās gan mācību organizācijas formas, gan arī mācību metodes.

Realizējot tēmu, secināju, ka skolniecēm neieinteresēja sietās batikas vēsture, tāpēc, iespējams, ka nākotnē diez vai aizraušos ar kādas citas tehnikas vēstures stāstījumu. Tagad jauniešiem patīk mūsdienīgākas lietas, nevis vēsture.

Secināju, ka abās klasēs mācās atšķirīgas meitenes, ja vienā tās bija nopietnākas, tad otrajā – izklaidīgākas, līdz ar to arī gala rezultāts bija atšķirīgs. Pats galvenais atzinums, lai veidotos labs kontakts ar klasi ir, ievērot arī skolotājam izvirzītās prasības veiksmīgai sadarbībai.

IZMANTOTIE AVOTI

1. **Albrehta Dz.** *Didaktika*. Rīga: RaKa, 2001. 168 lpp.
2. **Albrehta Dz.** *Pētīšanas metodes pedagogijā*. Rīga: Mācību apgāds, 1998. 104 lpp.
3. **Einsvorta I. , Bareta S. , Keja M. , Kītings Dž. , Nouksa S. , Pedvela S. , Prata L. , Vitens M.** *Kā izaudzināt lielisku pusaudzi. Rokasgrāmata vecākiem un pedagogiem*. Rīga: Valters un Rapa, 2007. 272 lpp.
4. **Kagane I. , Skujiņa I.** *Batika*. Rīga: Zvaigzne, 1979. 48 lpp.
5. **Karoseviča A.** *Batika*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1998. 248 lpp.
6. *Latviešu mūsdienu lietišķā māksla*. Reprodukciju albums. Rīga: Liesma, 1980. 212 lpp.
7. **Ļaviņa D.** 2. *Eiropas tekstilmākslas un šķiedras mākslas triennāle Rīga 2004*. Rīga: Preses Nams, 2004. 113 lpp.
8. **Ļaviņa D. , Oginta M. , Rīnbena I. , Raudzēpa V.** *Eiropas Tekstilmākslas Izstāde „Tradicionālais un Laikmetīgais.”* Rīga: Balodis, 2001. 95 lpp.
9. **Magēle B.** *Stila harmonija*. Rīga: Jumava, 2004. 186 lpp.
10. **Nadziņa V.** *Etnogrāfiskie izšuvumi. Kompozīcija*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1997. 128 lpp.
11. **Ozola E.** *Krāsu terapija*. Rīga: Jumava, 2007. 190 lpp.
12. **Ozola E.** *Krāsas. Uztvere un iedarbība*. Rīga: Jumava, 2006. 152 lpp.
13. *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca/* Sastādījis autoru kolektīvs V. Skujiņas vadībā. Rīga: Zvaigzne ABC, 2000. 248 lpp.
14. *Populārā medicīnas enciklopēdija*. Otrais izdevums. Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1984. 625 lpp.
15. **Puškarevs I.** *Attīstības psiholoģija*. Rīga: RaKa, 2001. 88 lpp.
16. **Puškarevs I. , Golubeva A.** *Bērna attīstība*. Lielvārde: Lielvārds, 1999. 119 lpp.
17. **Rubana I. M.** *Mācīties darot*. Rīga: RaKa, 2004. 262 lpp.
18. **Svence G.** *Attīstības psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1999. 159 lpp.
19. **Šmite M.** *Mājturība: 2. daļa. Audumu rotāšana*. Rīga: „Scientija” , 1995. 115 lpp.
20. **Špona A.** *Audzinašanas process teorijā un praksē*. Rīga: RaKa, 2006. 211 lpp.
21. **Vaivara D. , Jansone A.** *Batikotais šiks. JOY*, 2008, Nr. 2, 16. – 17. lpp.
22. **Vaivare B. , Urdziņa M. , Kokina M. , Pudāne D.** *Tekstils. Kompozīcija*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1998. 112 lpp.
23. **Zelmenis V.** *Pedagoģijas pamati*. Rīga: RaKa, 2000. 292 lpp.
24. **Žukovs L.** *Ievads pedagoģijā(pamatkurss)* . Rīga: RaKa, 1997. 240 lpp.

25. Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra Noteikumi par valsts standartu pamatizglītībā un pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem 18.pielikums Ministru kabineta 2006. gada 19.decembra noteikumiem Nr.1027 „Mājturība un tehnoloģijas. Mācību priekšmeta standarts 1. – 9. klasei” . „Mājturība un tehnoloģijas. Mācību priekšmeta programmas paraugs 5. – 9. klasei” . Grozījumi: MK 15. 05. 2007. not. Nr.329 (L. V., 24. maijs, nr.83) ; MK 03. 03. 2008. not. Nr.141 (L. V., 05. 03. 2008. , nr.36) . Rīga: IZM ISEC[atsauce 15. 05. 2008.] . Pieejams: <http://www.isecgov.lv>.
26. Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra Noteikumi par valsts standartu pamatizglītībā un pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem 18.pielikums Ministru kabineta 2006. gada 19.decembra noteikumiem Nr.1027 „Mājturība un tehnoloģijas. Mācību priekšmeta standarts 1. – 9. klasei” . Grozījumi: MK 15. 05. 2007. not. Nr.329 (L. V., 24. maijs, nr.83) ; MK 03. 03. 2008. not. Nr.141 (L. V., 05. 03. 2008. , nr.36) . Rīga: IZM ISEC[atsauce 15. 05. 2008.] . Pieejams: <http://www.isecgov.lv>.
27. *Techniky. Batika* [tiešsaiste] . Brno: Vaclav Kejmar Creative, 2007 – [atsauce 31.01.2008.] . Pieejams internetā: <http://creative-cz.cz>.
28. *Cool Tie Dye Shirts* [tiešsaiste] . Florida: Designer Tees, 2004 – [atsauce 31.01.2008.]. Pieejams internetā: <http://designer-tees.com>.
29. **Ducan C.** *Adire African Textiles* [tiešsaiste] . 18. 04. 2007 – [atsauce 31. 01. 2008.] . Pieejams internetā: <http://www.adire.clara.net>.
30. **Gustavson C.** *The Shibori Studio* [tiešsaiste] . Chicago: Tradicional Japanese shibori designs indigo textiles, 1999 – [atsauce 31. 01. 2008.] . Pieejams internetā: <http://gallery.passion4art.com>.
31. **Smith D.** *Tie dye towel sets* [tiešsaiste] . Oregon: Rainbow tie dye – [atsauce 31.01.2008.] . Pieejams internetā: <http://www.rainbowtiedye.com>.
32. **Zariņa S. , Dzilna A.** *Tekstils* [tiešsaiste] . Rīga: Virtuālā mākslas galerija, 1997 – [atsauce 31.01.2008.] . Pieejams internetā: <http://www.gallery.lv/textileart/Barkans/1radzinsl.htm>.
33. **Zariņa S. , Dzilna A.** *Tekstils* [tiešsaiste] . Rīga: Virtuālā mākslas galerija, 1997 – [atsauce 31.01.2008.] . Pieejams internetā: <http://www.gallery.lv/textileart/Pumpurs/Venecija.htm>.

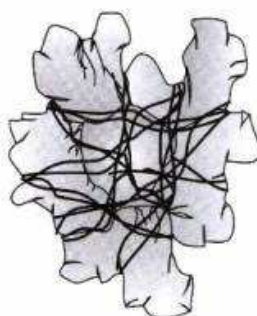
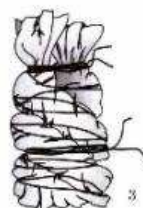
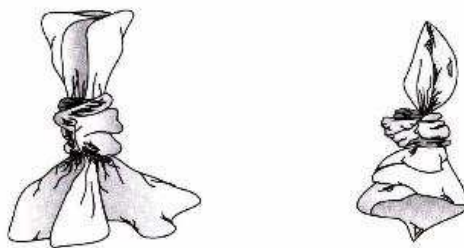
PIELIKUMI

1. pielikums Tests par krāsu mācību

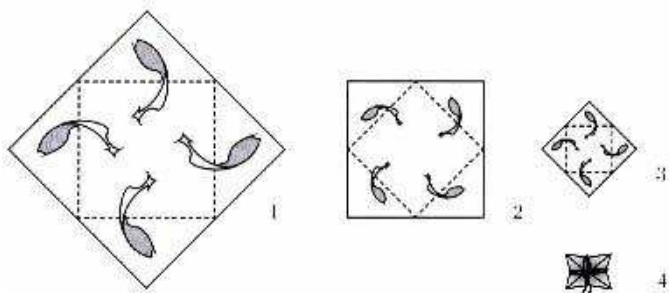
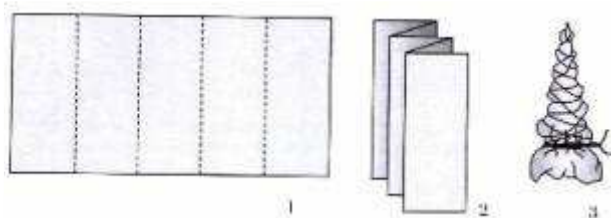
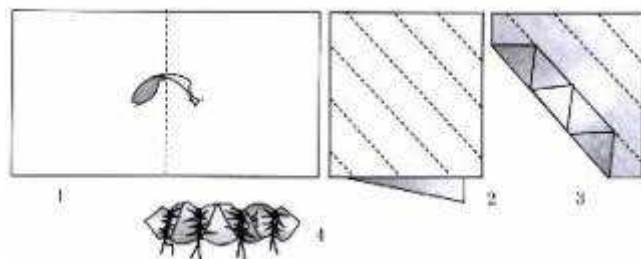
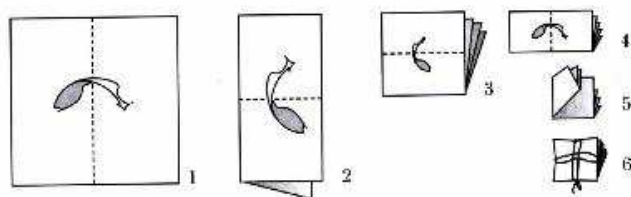
Apvelc pareizo atbildes varianta burtu! Pareizie atbilžu varianti var būt vairāki!

1. Ahromātiskās krāsas ir:
  - a. oranžs, violets, zaļš;
  - b. dzeltens, sarkans, zils;
  - c. balts, melns.
2. Kādas krāsas nevar iegūt no kādu citu krāsu sajaukuma?
  - a. atvasinātās krāsas;
  - b. pamatkrāsas;
  - c. ahromātiskās krāsas.
3. Kāda krāsa rodas, ja sajauc zilo ar dzeltenu krāsu?
  - a. sarkana;
  - b. violeta;
  - c. zaļa.
4. Hromātiskās krāsas ir:
  - a. balts, melns;
  - b. dzeltens, sarkans, zils;
  - c. oranžs, violets, zaļš.
5. Nosauc pretkrāsu pārus!

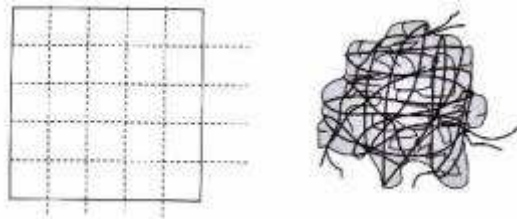
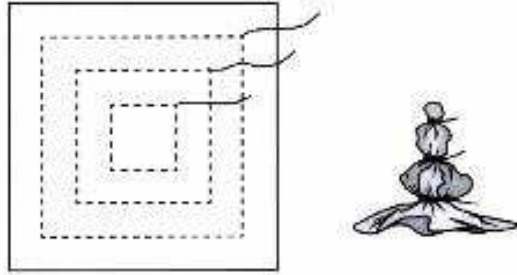
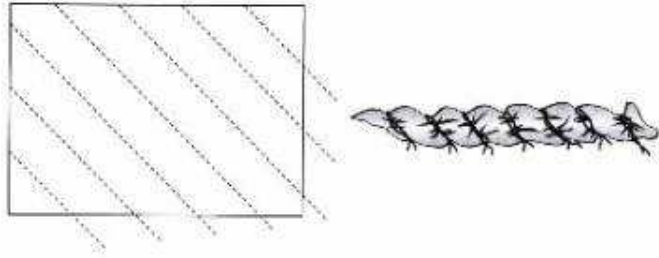
2. pielikums Dažādi audumu siešanas, izšūšanas, tīšanas un locīšanas veidi sietajā batikā
Sietā un tītā batikā (27)

Locītā batika (27)

Izšūtā batika (27)

3. pielikums. Dažādi batikotie priekšmeti

(28)

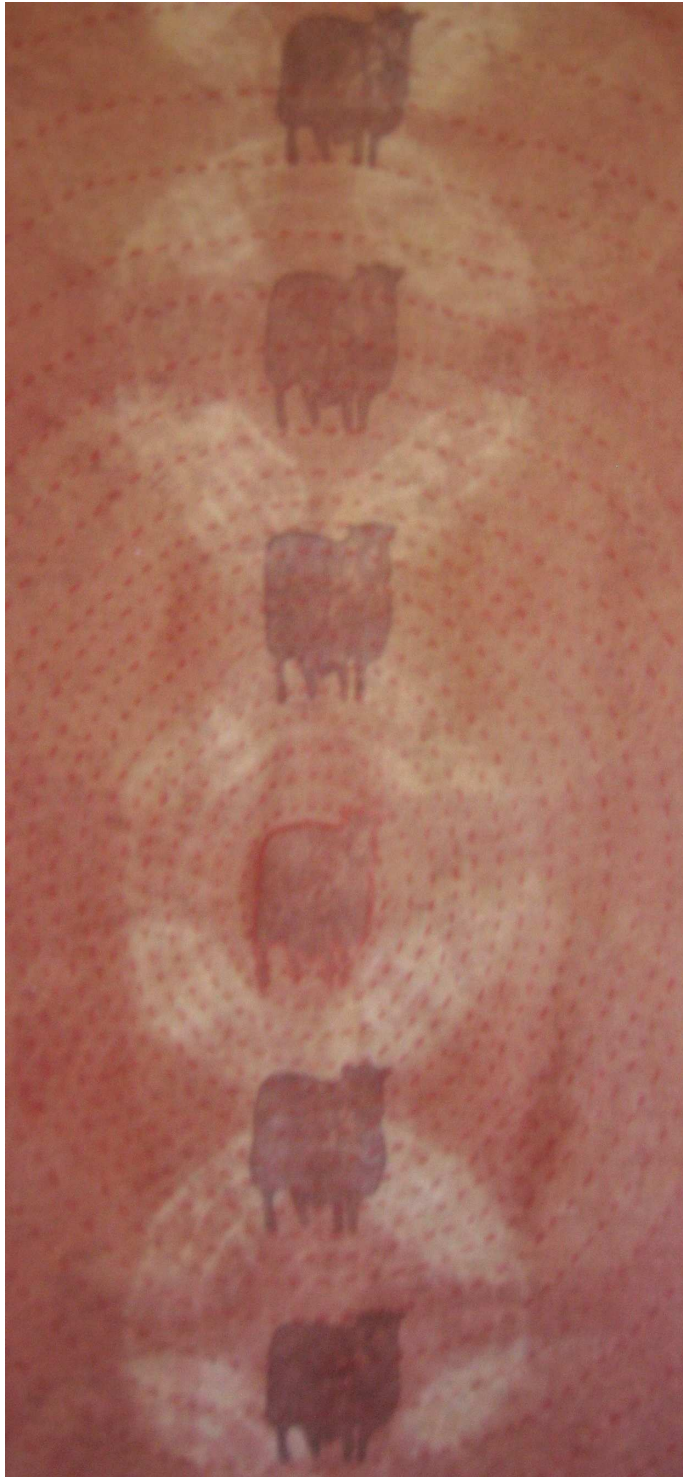
(31)

Ērika Iltnere „Zilā” (6)

Jevgenija Knāviņa „Jūra” (6)

Emily Leontine Halvorsen „Ardievu, Dollij! ” (8, 29. lpp.)

Milvi Thalheim „Vakara ēnas” (8, 87. lpp.)

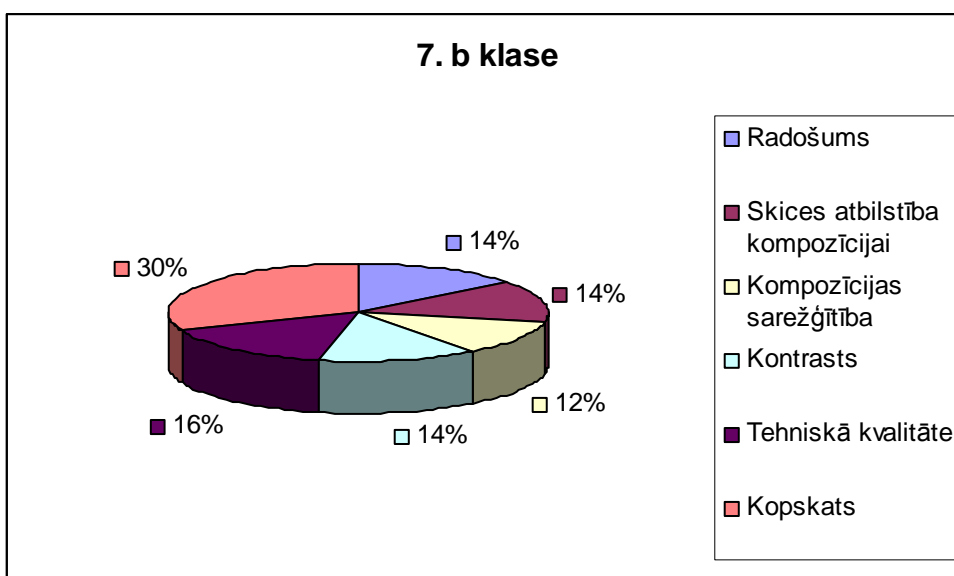
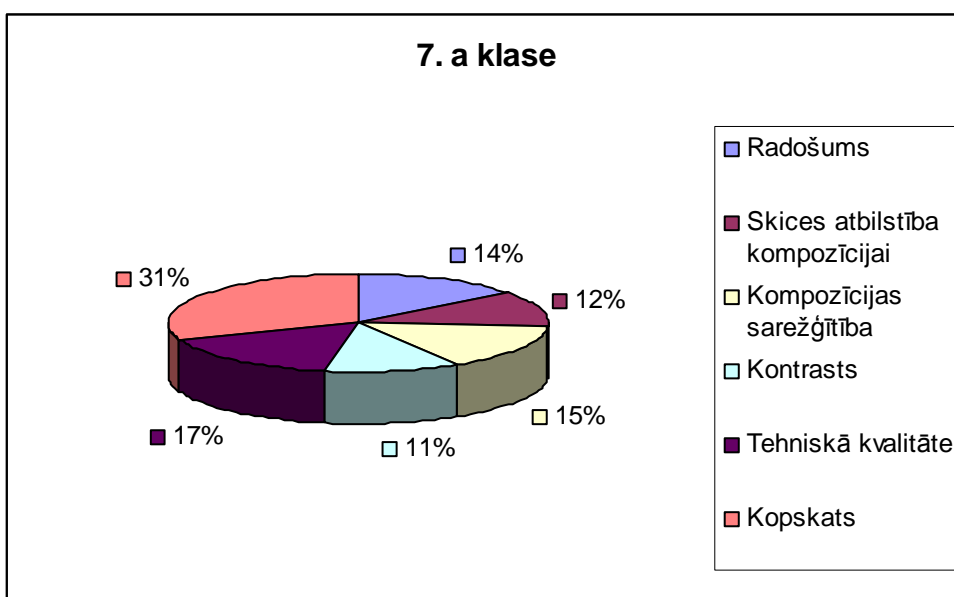

Eleonora Korolenko „Babilonijas alfabēts” (7, 48. lpp.)

4. pielikums. Skolnieču darbi

5. pielikums. Nobatikoto somu rezultātu salīdzinājuma diagrammas

Diplomdarbs „Krāsu mācības un sietās batikas tehnikas apguve mājturībā un tehnoloģijās 7. klasē” izstrādāts LU Pedagoģijas un Psiholoģijas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Zane Podlobnaja

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: asist. Mārīte Kokina – Lilo

Recenzents:

Darbs saņemts:

Metodiķe: Zane Kārkliņa

Darbs aizstāvēts

.prot. Nr. , vērtējums

Komisijas sekretāre: